

VĚSTNÍK

Praha 29. července 2013

Ročník VI., Číslo 7

VÝROČÍ

Je to možná neuvěřitelné, ale je tomu právě 5 let co vznikl náš nadační fond. Máme tedy za sebou první krůčky, které formují nejen naši snahu o muzeum, ale též idee celého projektu. Snad by mohl někdo říci, že je poměrně dlouhá doba na to, aby muzeum vzniklo a otevřelo se veřejnosti.

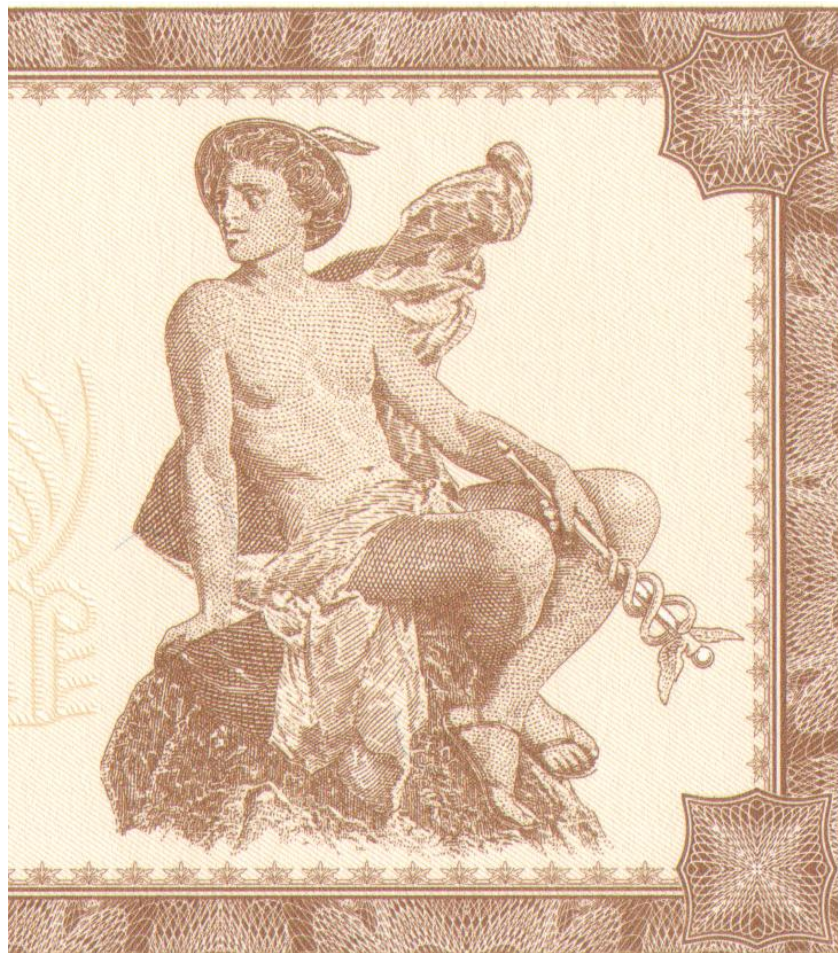
Zdánlivě tomu tak být může, ale opravdu jen zdánlivě. Práce, která vlastně není vidět, je každodenní zápas nejen o nové exponáty, ale zejména o to, aby muzeum opravdu vzniklo. Velkým problémem, který se staví do cesty je ekonomická situace společnosti. V době úspor jsou příspěvky na muzejní činnost omezovány jako první a tak získání darů od sponzorů je mnohem těžší než v době hojnosti.

O to víc je třeba poděkovat všem těm, kteří nás po celou dobu podporovali a to nejen morálně, ale i svojí štedrou finanční pomocí. Jen díky tomu se nám podařilo získat jak řadu vzácných exponátů, tak především rozvahu nad volbou vhodných objektů a lokalit. Je až s podivem, kolik domů a pozemků jsme za těch pět let prošli a zhodnotili nevhodnost pro naše účely. Pravdou je, že jsme našli i objekty ideálně vypadající, ale nedošlo ke shodě mezi vlastníkem a námi jako možnými kupci. Je přirozené, že každý chce vydělat na svém majetku, rozdíl je v přiměřenosti zisku. Vše připomíná divoké spekulace a lichvaření, než solidní formu podnikání. Však také experti hovoří o tom, že Praha je na evropské poměry předražena třetinou. V poměru k ostatním veřejně známým projektům je náš rozpočet téměř trpasličí, přesto v objemu desítek milionů korun je třeba velmi pečlivě volit. Vždyť zvolíme-li nějaké místo, bude to znamenat volbu definitivní a proto je rozvaha na místě.

Před 5 roky jsme evidovali 49 tisíc exponátů, dnes jich je 68 tisíc a každým dnem se počet zvyšuje. Množství není vypovídající hodnotou, jde také o hodnotu historickou a unikátnost oboru skripofilie. Roste zájem o tento obor, což vidíme jak na počtu sběratelů, tak obecně zájemců o historii podnikání a rovněž i sledovanost našich věstníků, které Vám v měsíčním cyklu připravujeme již čtvrtým rokem.

Pevně věříme, že i na letošním ročníku veletrhu Sběratel 2013, Vám představíme malou výstavku z našich sbírek a budeme se moci setkat se všemi příznivci, kteří k našemu stánku zavítají.

Praha, 29. července 2013

2008 - 2013

Červenec není jen o vzniku Muzea cenných papírů, ale za dlouhou existenci lidstva si můžeme připomenout i další výročí. Jedním z nich je otevření fotografického ateliéru Eckert před 150 roky. Jindřich Eckert se narodil v Praze 22. dubna 1833 na vystudoval Stavovský polytechnický institut. Původně pracoval jako celní úředník. Ve svých třiceti letech se rozhodl samostatně podnikat a ve středu 15. července 1863 si otevřel na Újezdě portrétní ateliér Heinrich Eckert. Za dobu svého působení obdržel 44 medailí, byl držitelem několika čestných titulů. Začínal s portrétními fotografiemi, dnes je však největším jeho dílem místopisný soubor fotografií staré zanikající Prahy, zejména v době asanace. Fotografoval však i jiná místa, např. Šumavu nebo Krkonoše. Zemřel 28. února 1905 ve věku 72 let.

Na 23. července připadá 170. výročí smrti Antonína Mánesa, českého malíře, který inspiroval svým dílem nejen další umělce, ale jeho tvorba se odráží i v ceninové tvorbě zvolenými motivy, zejména z cyklu Český rok.

Ve stejný den jen v roce 1903 byl prodán první model A, vozu, který proslavil Henry Forda po celém světě. Byl to první vůz firmy Ford Motor Company, kterých bylo vyrobeno 1.750 ks. Začala tak legenda, která trvá dosud.

LEGENDA O VANTOCHOVI

Výroba lihovin provází lidstvo poměrně dlouho. První z nich se objevily v Itálii ve 13. století. Původně šlo vlastně o výrobu různých lektvarů a medicín za pomoci bylinných směsí. Specialisty v tomto oboru byli benediktini. Řád svatého Benedikta je nejstarším mnišským řádem křesťanství založeným na přelomu 5. a 6. století. V kláštorech se soustřeďovala péče o nemocné a staré lidi a právě pro ně byly vyráběny různé léky. Mezi nejstarší likéry se řadí Benediktýnka (Bénédictine) vyráběná od roku 1510. Vytvořil ji benátský benediktinský mnich Bernardo Vincelli při svém působení v opatství Fécamp v Normandii.

Původ názvu Benediktýnky se odvíjí nejen od řádu a samého sv. Benedikta, ale též od rostliny zvané Benedikt lékařský (Cnicus benedictus L.). Podporuje a tonizuje zažívání, především tvorbu trávicích šťáv a žluče. Užívá se při nemocech žlučníku a jater, dně a revmatismu. Čaj z benediktu podporuje činnost nervové soustavy. Při, dnes bychom řekli pokusech, se přišlo mj. na to, že ve směsi alkoholu se daří z léčivých rostlin extrahovat jejich účinné látky. Tato technika se nazývá macerace. Vedle destilace jde o jednu ze základních technik výroby lihovin. Macerace může trvat od několika hodin až po několik týdnů. Alkohol tak začal působit původně jako lék. Dlouho zůstal doménou farmacie a likéry výsadou klášterů a jejich bylinných zahrad. Již ve 14. století se začaly likéry využívat i pro svoji chuť a byly doplňovány o nová aroma a měněna jejich sladkost i obsah alkoholu.

Správný likér je specifikován jako sladký alkoholický nápoj, často ochucený ovocem, bylinkami, kořením či jinými plody, někdy i smetanou. Slovo likér pochází z latinského liquifacere, což znamená rozpustit nebo přeneseně též zkapalnit. To odkazuje na rozpouštění chuťových složek v alkoholu při přípravě likérů.

Sladkost likérů byla tvořena zpočátku medem nebo šťávami z ovoce. Cukrem se destiláty přislazovali až mnohem později. Cena cukru byla příliš vysoká a tak spotřeba destilátů byla až do 17. století omezena jen na nejbohatší vrstvy. Výrobou se nevěnoval jen řád benediktinů, i když ten především. Díky své působnosti se recepty dostávaly po celé Evropě a vznikaly odlišné varianty podle místního složení bylin či ovoce. Vzhledem k tomu, že šlo vždy o malou místní výrobu nedocházelo až do 19. století k nějaké širší distribuci. Většina likérů vznikla právě až v 19. století. Původní výrobu klášterů často převzali podnikatelé a zavedené značky přešly pod jejich komerční výrobu, díky tomu existují dodnes značky jako Bénédictine (Francie 1510), Lucas Bols (Nizozemsko 1575), Danziger Goldwasser (Německo 1598), Chartreuse (Francie 1605), De Kuyper (Nizozemsko 1695), Marie Brizard (Francie 1755), Maraschino (Chorvatsko 1759), Becherovka (Čechy 1807) a mnohé další. V roce 1876 vyrobil Eugene Verpoorten první vaječný koňak ale, to se již týká tzv. krémových likérů vyráběných za přidání smetany apod.

S postupem století se receptury upravovaly a také se dostávaly do řady rukou, takže v polovině 19. století existovala opravdu rozmanitá výroba i v Českých zemích. Zde sice zdánlivě vládla pivovarnictví, ale i lihovarský průmysl zde měl silné kořeny. Původně se destiluje zkažené pivo nebo víno, brzo však poptávka převyšuje nabídku a tak se přistupuje k pálení obilí, později brambor. Ve vyšších horských lokalitách se vyráběla zejména borovička a podobné bylinné a rostlinné likéry, kde rostlo zejména ovoce se víc objevují např. slivovice či jiné ovocné lihoviny. Základní rozdíl je ve výrobě, která vznikala buď pálením a nebo tzv. výrobou za studena. Ta nebyla výrobně tolik náročná a umožňovala za poměrně malých prostředků výrobu třeba přímo v místní hospodě nebo v nějakém malém obchodě. Volba oněch příchutí pak závisela na daném regionu a úrodnosti kraje.

Střední Čechy, zejména polabská nížina je velmi úrodnou krajinou s tisíciletou tradicí pěstění. Oblast jako Kolín, Poděbrady, Brandýs nad Labem nebo Nymburk byly vždy přímo ideální k pěstování ovoce, které nalézalo své uplatnění nejen v přímé spotřebě, ale i jeho zpracování ať konzervací nebo dalšími úpravami a v neposlední řadě i v procesu destilace a zkapalnění. Pokud si jako další faktor uvědomíme polohu kraje a jeho tradici mnoha židovských rodin, můžeme se pokusit najít začátek příběhu jedné firmy věnující se výrobě likérů.

Jednou takovou byla rodina Wantochů. Tento rod pochází z Hroubovic u Chrudimi, kde podle záznamů z roku 1825 žilo 288 Židů což bylo asi 42% místních obyvatel. Rodina Wantochů měla dvě větve Jakobovu a Joachimovu. Jakob měl 10 dětí, Joachim devět. A právě od něj pocházejí ti zdatní obchodníci. Prvorozený syn Salomon Wantoch narozený 7. června 1849 se sice věnoval obchodu, zejména v textilním oboru. Jeho vzdálený příbuzný Ludwig Wantoch založil ve Vídni v roce 1884 velkoobchod textilem. Naopak nejmladší z dětí, Adolf, narozený 25. července 1866 provozoval v Karlíně komisionářský obchod koňmi. Nejvíce se však Wantochové věnovali výrobě lihovin a to dokonce čtyři z jeho dětí.

Wantochové v Praze

U kterého z nich začít? Nejlépe u dvojčat, bratrů Leopolda a Eliase narozených 8. března 1854. Leopold Wantoch (později se sám psal jako Vantoch) se odstěhoval stejně jako Adolf do Karlína, kde začal v roce 1887 nejprve jako obchodník s jamajským rumem a dovozem čaje. Byl však také tzv. cestákem, tedy obchodním cestujícím, který nabízí zboží na provizi. Magistrátu města Prahy ohlásil svoji živnost na výrobu lihovin za studena 14. února 1919 s provozovnou v Mlýnské ulici č. 6 na Novém Městě. S jejich výrobou přestal už 16. ledna 1926 a 9. února 1928 ohlašuje, že se vzdává své živnosti a 28. srpna téhož roku je jeho podnik vymazán z rejstříku. Jeho syn Josef Wantoch, který se narodil 1. prosince 1891 v pozdější době obchodoval s nymburskou Griotkou a svými příbuznými v Itálii, ale k tomu se ještě dostaneme. Wantochové měli svůj osud spojený nejen s lihovinami, ale též svým původem a koncem. Celá rodina Josefa Wantocha zahynula v Osvětim a podobný osud měli i další.

Nádoba od Bolsu (1780)

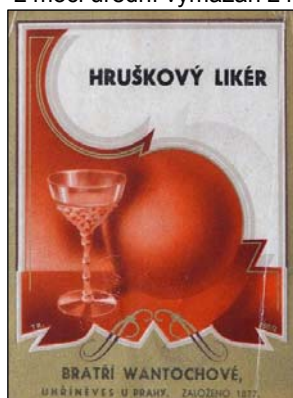
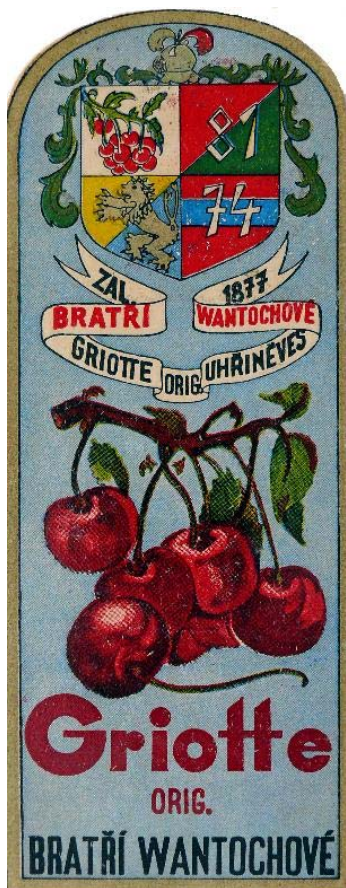
Wantochové z Uhříněvsi

O něco delší historii svého podnikání v lihovinách měl druhý z bratrů Elias. Za místo svého působení si vybral Uhříněves, malou obec, která byla v roce 1866 povýšena na městy. V jeho středu provozoval malý výčep lihovin Theodor Wintrnic, který přijal Eliase jako svého pomocníka. Ten v roce 1877 jeho podnik převzal a s kapitálem 750 zl. začal podnikat na své jméno. To si nechal úředně změnit na Eduard Wantoch. V roce 1880 začal provozovat kramářství v domě č.p. 11, který v roce 1883 stavebně upravil a od zřídil zde kromě výčepu lihovin také jejich výrobu, ale k dani z výčepu se přihlásil až od pololetí roku 1888. V roce 1904 mu byla předešlá všeobecná daň výdělková ve výši 150,66 K a proto se musí jeho firma zapsat do firemního rejstříku. V roce 1913 se vzdává živnostenského oprávnění na kramářství a výčep lihovin pro jejich malou výnosnost a dále se věnuje již jen výrobě lihovin a to pálených i vyráběných za studena. Mezi nejlepší artikly patřila Griotka a dále likéry St. Afra, Alraume, Rusalka nebo Sanité, ale též vinný ocet a octová trest. Ke dni 1. dubna 1919 předal svůj podnik synům Ottovi a Juliovi, kteří pokračovali ve výrobě pod firemním názvem „Bratři Wantochové“. V červenci 1925 přenechává Julius celý podnik Ottovi a zakládá si svoji malovýrobu v Petrovické ulici č.p. 109. Otto Wantoch pak pokračuje jako jediný majitel firmy pod původní značkou obou bratrů. S ročním obratem kolem milionu korun vyráběl kromě likérů, rumu, koňaku a ovocných šťáv také polévkové koření. Když v sobotu 26. prosince 1938 zemřel, měla převzít celý podnik jeho žena Elsa Wantochová. Než se mohla ujmout dědictví a pokračovat v podnikání jako vdova, byl do podniku v roce 1940 dosazen Treuhändler Friedrich Schmidt a po něm Carl Wagner, který firmu od roku 1941 likvidoval až do jejího výmazu 14. srpna 1942. Majetek získal Vystěhovalecký fond a Elsa byla 12. září 1942 odvezena do Terezína. Necelý měsíc na to, 8. října 1942 šla s transportem do Treblinky odkud se již nevrátila. Nevrátil se ani Julius Wantoch, který byl z Terezína transportován 22. září 1942 do Malého Trostince, kde ho potkal stejný osud.

Po osvobození Československa se k obnovení firmy přihlásili bratřenci Jiří a Karel Wantochovi. Oba utekli do Anglie, kde působili v našem vojsku. Společně založili veřejnou obchodní společnost „Jiří a Karel Wantochovi, výroba lihovin a ovocných šťáv, Uhříněves“ a se 6 zaměstnanci a nově pořízeným úvěrem začali vyrábět likéry a také ocet. Původní zařízení bylo odvezeno a tak museli značnou částkou vybavení pořídit nově. To se jim podařilo v průběhu roku 1946, ale výroba se jim rozběhla až o rok později. Výměrem Zemského národního výboru v Praze byl podnik dnem 27. února 1948 znárodněn s národní správou Československého průmyslu lihovarského a drožďářského, národního podniku. Ta byla Zemským výborem 21. prosince 1948 zrušena, protože ministerstvo výživy měsíc před tím rozhodlo o vyloučení podniku ze znárodnění a nařídilo zastavit výrobu. Podnik byl pak z moci úřední vymazán z rejstříku 8. ledna 1957 pro svůj zánik.

Budova likérky v Uhříněvsi 1917 a 1918

Ukázky etiket likérů z uhříněveské produkce firmy Bratři Wantochové z let 1920-1938 a pozdější firmy J. & K. Wantochovi z let 1946-1948 (originály etiket poskytl ze své sbírky Ing. Jiří Pešák, Praha)

Jak vznikl z Wantocha Vantoch?

Pozornějším z Vás jistě neunikla zmínka o změně jména u Leopolda Vantocha, který se začal psát s jednoduchým V, oproti častějšímu dvojitému. V jeho případě jde spíše o rozdíl v jazyce, protože v řadě dobových materiálů psaných německy se jméno vyskytuje výhradně s W oproti dokumentům psaným v češtině. Leopold byl v matrice zapsán jako Wantoch, ale když v roce 1922 podal návrh na zápis do rejstříku, soud ho upozornil na rozpor mezi dokumenty a jeho podáním, kde psal své jméno výhradně Vantoch. Proto předložil opis listu o narození a v průvodním podání píše „...dle něhož jest patmo, že mé rodné jméno /přijmení/ jest „Vantoch“, a ježto tudíž správně zápis rodného jméno co znění firmy se navrhuje.“ Nahlédnutím do originálu matrice však tento údaj neodpovídá a při narození byl zapsán jako Wantoch. Stejně tak Leo Vantoch se u nás psal výhradně s jednoduchým W, ale v Německu kde nějaký čas podnikal se psal s dvojitým W, což

souvisí i s německou výslovností. Jak vznikl tento rozpor, či jde jen o úpravu jména mezi českou a německou podobou je doposud záhadou. Jisté je, že to není jediný výklad původu úpravy tohoto jména. Druhá verze původu vznikla v Nymburce po roce 1883, ale k tomu se v zápětí dostaneme.

V Nymburce působil vlastně ten největší lihovarník Vantoch o kterém bude řeč. Již zmíněnému Joachimovi a jeho ženě Leonoře (Leně) se narodil v sobotu 8. března 1856 jako šesté dítě syn Ludvík. I on byl zapsán německy jako Ludwig Wantoch. Když mu bylo 13 let, přestěhoval se s rodiči do Nymburka. O osobním životě mladého Ludvíka toho moc známo není, jisté však je, že byl zřejmě velmi zdatným obchodníkem po otci. V roce 1878 se rozhodl, že si založí firmu na výrobu lihovin. K podnikání toho mnoho nepotřeboval. Kromě kuchyně kde vyráběl v domácích podmínkách likéry, měl všehovšudy vozík tažený psem, na kterém rozvážel své produkty do místních hospod a malých krámků.

Ludvík Wantoch (Vantoch)

Ludvík měl ještě o dva roky mladšího bratra. Gustav Wantoch se narodil 28. dubna 1858 a ve svých 19 letech byl jako bránc odveden do císařské armády. Vojenská služba tehdy trvala tři roky. Gustav patřil k první generaci židovských dělesloužících vojáků. V hodnosti četaře zastával funkci účetního a měl na starosti nákup proviantu pro důstojnickou jídelnu a výčep rotmistrů. Právě zde se seznámil s trhem lihovin. Po svém návratu do civilu se zapojil do bratrovy firmy. Gustav chtěl navázat na své kontakty z armády a dodávat lihoviny do vojenských posádek v Milovicích a v Lysé nad Labem. Jenže vozík se psím spřežením tak dalekou cestu nemohl zvládnout, navíc uvezl jen čtyři soudky a to by pro posádku bylo jako nic. Pomáhal bratru s obchodem v Nymburce a blízkém okolí. V únoru 1882 kupují oba bratři dům v Boleslavské ulici č.p. 134 a zahajují vlastní výčep lihovin všeho druhu.

Ludvík se oženil s Josefínou Seidemannovou a 3. srpna 1880 se jim narodil prvorozený syn Eugen, později psaný česky Evžen. V sobotu 20. ledna 1883 se narodil druhý syn Viktor. Bohužel Josefína buď při porodu nebo krátce poté zemřela a Ludvík ovdověl. Tato událost ho zřejmě zasáhla natolik, že se rozhodl změnit svůj život a spolupráci se svým bratrem ukončit. Oba měli jinou představu o vedení obchodu, každý byl jiné povahy, možná že jen přetekla ona pověstná číše vzájemných sporů či se Gustav chtěl osamostatnit. Bohužel opravdový důvod se již nedozvíme. Každopádně Gustav Wantoch a jeho žena Klára, rozená Brucková se odstěhovali do Lysé nad Labem, kde založil svoji samostatnou firmu pod svým jménem. Začal se věnovat vlastní výrobě likérů, které začal dodávat právě do místní posádky, ale brzy si prorazil cestu i do místních hospod a obchodů. Kromě likérů se věnoval také výrobě octa.

Oba bratři se nerozešli v dobrém. V pozdějších letech spolu měli značné rozpory, oba se věnovali shodně výrobě likérů, tedy hlavně griotce, ale Gustav spíš okrajově. Byl opatrnějším podnikatelem, postupoval s rozvahou a svůj podnik budoval na solidnějším základě. Ludvík byl naopak typem dravého až agresivního obchodníka, který se snažil za každé okolnosti prosadit. Chce vybudovat velký podnik, který bude vyrábět to nejlepší zboží. V jeho úsilí mu velmi pomáhala jeho druhá žena. S tou se oženil v pátek 30. května 1884 v Královéhradecké synagoze. Důvodem proč se brali tak daleko od Nymburka byl prostý. Jeho žena Kamila, rozená Kohnová byla dcerou zdejšího rabína Abrahama Kohna a jako dobrá partie mu přinesla tučné věno. Z jejich manželství se narodili tři děti. Prvorozenou byla dcera Elisabeth, zkráceně se psala Elsa, uváděna však také jako Eliška a Alžběta, narozená 1. září 1885, druhým byl syn Leo narozený 3. listopadu 1886 a posledním byl syn Ervín narozený 25. ledna 1889.

Po svatbě se Kamila ujímá také obchodní stranky podniku. Byla rozená obchodnice a tak ještě koncem 80. let 19. století začala firma dovážet své zboží i do Prahy, ale to již pochopitelně koňským povozem.

Ludvík Vantoch podává 6. května 1889 k okresnímu hejtmánství v Poděbradech žádost o úřední povolení k provozování výčepu lihovin ve svém domě č.p. 93 k obci Krchleby, která leží asi 6 km severně od Nymburka. Ve své žádosti uvádí, že místnosti i poloha jsou k provozu způsobilé, neboť bývalý vlastník Vojtěch Gallert tam výčep lihovin provozoval po dlouhou řadu let. Vantoch využil situace, kdy v Krchlebích následkem úpadku zanikly dva výčepy lihovin, jistého Bárty a Gallerta a jeho dům odkoupil. Zdůraznil, že současně s výčepem hodlá zřídit závod na prodej smíšeného zboží a potravin, potřeb pro hospodáře apod. Tuto žádost podpořilo i obecní zastupitelstvo v Krchlebích. V roce 1891 podává další žádost k okresnímu hejtmánství a to o povolení upravování bílého vína přidáním látek k vylepšení povahy vína a jeho trvanlivosti a současně přiložil recepturu této úpravy. Víno se rozhodl prodávat pod označením „hořké víno“ v uzavřených lahvích a podle tehdejších předpisů uvádí, že nejde o víno strojené či tzv. polovíno, na které by musel mít zvláštní koncesi, ale dosavadní živnost by měla dostačovat protože hodlá vlastně upravovat víno přirozené. Hejtmánství jeho žádost zamítlo protože v receptuře využíval lékárnické přípravky, ke kterým byli oprávněni jen lékárníci. Navíc tzv. hořké víno, dnes bychom rekli desertní víno nebo vermut mohlo být vydáváno za tzv. maltosové či medicínální víno a proto byla jeho žádost zamítnuta.

Přes tento neúspěch svůj sortiment stále obohacuje o nové likéry, ale jeho hlavním artiklem zůstává višňovka tedy Likér

Griotte. Začíná ho prodávat i v samostatných lahvích a zavádí etikety se svojí značkou. Registruje si svoji značku tří višní a dvou lístků. Následovala řada soudních sporů o ochrannou známku, díky čemuž se jeho jméno a obchodní firma dostávala do širšího povědomí. S svým bratrem Gustavem žil v nepřátelství a obchodní válce o trh a uznání lepší griotky. Postupem času docílil toho, že jeho griotka byla uznána za nejlepší v Čechách a stal se údajně i dvorním dodavatelem. Název své firmy také podle toho změnil a 29. června 1902 požádal o zapsání pod názvem „Jediná továrna na speciální výrobu likérů a extractu „Griotte“ v Nymburce v Čechách“. Ve své žádosti uvádí jméno, že firmu bude znamenat česky Lud. Vantoch a německy Lud. Wantoch. Jak vidno, rozdíl ve tvaru jmen opravdu vychází z rozdílného tvaru, ale asi i pro odlišení s bratrem se postupně víc přikláněl k české verzi svého jména, které se nakonec dostalo nejen na etikety, ale i do názvu firmy. Není přesně známo odkdy V začal užívat, ale asi od 90. let 19. století.

Etiketa v podobě registrované značky z 17. 12. 1906

Gustav Wantoch, Lysá nad Labem

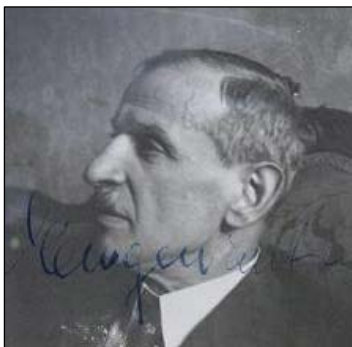
Gustavův podnik je zapsán do rejstříku krajského soudu v Mladé Boleslavi 28. února 1890 jako výrobce octa, přestože se věnoval též lihovinám. Oba podniky, jak v Nymburce tak v Lysé nad Labem se zaměřily na výrobu lihovin, na trhu spolu vedou boj o zákazníky, ale Gustav jde ve svém podnikání hodně opatrně, kromě výroby likérů sází zejména na výrobu estragonového, vinného i ovocného octa, vedl také velkoobchod vínem, sklad čaje a srémské slivovice (Srémko je oblast východní Slavonie). Postup, opatrnost a rozvaha se mu vyplácí a u zákazníků získává vysokou důvěru v jeho výrobky. V roce 1889 kupuje vlastní dům č.p. 117 a přikoupením č.p. 118, kterou posléze přestavuje do podoby moderní tovární výroby. To už patří mezi renomované obchodníky.

Ludvíkovi stále zůstává v hlavě sen o vybudování velkého a silného podniku. Stále se snaží odlišit, což dokazuje i zvolení názvu firmy při zápisu v rejstříku v roce 1902. Ten byl na základě dosažení požadovaného obrátu, resp. odvodu daně výtěžkové, jak už jsme zmiňovali u Eduardova podniku v Uhřetěvsi.

Zajímavé však je, že Ludvíkovi v názvu firmy zcela chybí jeho jméno Vantoch. Oba závody mají na počátku století přibližně stejný počet okolo 20 zaměstnanců a podobný výrobní program. Gustavův podnik si tento počet lidí podržel až do roku 1929, zato Ludvíkův stoupal až na 250 osob počátkem 20. let. Ludvík sázel na moderní reklamu a prosazoval se tak o něco víc. Na etikety svých výrobků dává portréty slavných operetních hereček a věnoval se pečlivě jak reklamě samé, tak i chuti likérů. Věnoval se pečlivě i obalu, což dokazují nejen etikety, ale i tvary jednotlivých lahví. Byl si vědom, že bez dalšího rozšíření svého podniku nedosáhne větší výroby a tedy i rozšíření svých produktů.

Eugen tedy Evžen Vantoch Vídeň a Praha

S novým stoletím však mohl zapojit do svého obchodu i své dva syny Evžena a Viktora. Evžena, tehdy ještě psaného Eugen vybavil svým receptem na griotku a poslal ho k příbuzným do Vídně. Zde založil vlastní podnik „Eugen Wantoch“ na Säulengasse 7. Po roce 1921 zůstává podnikat dál v Rakousku, ale najímá si být v Praze, kde přespává při svých častých obchodních cestách. Ve Vídni se seznamuje s o 24 let mladší Rakušankou Marií Kasuhnovou s níž se mu narodil 3. června 1925 syn Pavel. Evžen se s Marií oženil ve Vídni 10. června 1931. Po anšlusu Rakouska utekli do Prahy, kde se přihlašují k pobytu 23. března 1938. Klid však nenalézají na dlouho a v březnu 1939 musí řešit stejnou situaci. Evžen okamžitě žádá o cestovní pas, který je mu vydán 25. dubna 1939. Nepodařilo se mu však získat výjezdní povolení, které Němci zavedli. Aby ochránil rodinu před deportací rozvedl se s Marií. Ta byla katoličkou a jako Vídeňka měla vlastně Říšskou příslušnost. Evžen se snažil získat křestní list, ale ten se mu nepodařilo získat. V červnu 1941 mu byla navíc udělena pokuta 1.000 K, za to že neměl občanskou legitimaci. V listopadu 1942 byl zařazen do transportu. Podle záznamů Židovské náboženské obce v Praze s transportem odjel, ale zřejmě se mu podařilo uprchnout. Kriminální policie po něm zahájila 1. prosince 1942 pátrání. Do června 1943 zjistila jen, že opustil svůj byt, kde žil sám a že mu někdo z přátel zřejmě pomohl. Evženovi se podařilo schovávat až do konce války a 5. května 1945 se objevil v Praze. Setkává se opět s Marií a 29. srpna 1945 se znovu berou v chrámu Nejsvětějšího Srdce Páně na Vinohradech. Postupně zkouší začít podnikat. V dubnu 1946 požádal o nový cestovní pas a z Vídně, aby mohl dovést některé části dochované ve Vídni a nutně k zahájení výroby lihovin v Praze. Moc si toho nepřivezl a tak skoro celou výrobu musel zřídít znova. Podařilo se mu vybudovat dokonce vlastní lisovnu. Magistrát mu vydal 12. července 1946 živnostenský list na výrobu lihovin studenou cestou. Vyráběl svůj Original Griotte, obilní kmínku a likér Abricotine, což byla meruňková specialita. Dokonce se mu podařilo získat zpět osobní automobil Autounion DKW z roku 1930, který mu při cestě do Jugoslávie v roce 1939 nechal jeho bratr Viktor. Přestože byl vůz jeho, řádně přihlášený do evidence byl prohlášen za národní majetek.

Evžen Vantoch (3.8.1880 – 16.10.1951)

Díky tomu, že za války vůz zabavili Němci, byl považován za německý konfiskát pod národní správou, takže si ho musel Evžen od Zemského národního výboru v Praze v srpnu 1947 zpět odkoupit.

S vítězným únorem 1948 přišel konec jeho podnikání. O svůj podnik opět přišel. Přestože mu v té době bylo 70 let musel si najít zaměstnání, aby se vůbec nějak užíval.

Marii se v té době podařilo jako jediné, 25. srpna 1950 ilegálně opustit republiku. Evžen zůstal v Praze se svým synem Pavlem. Zemřel 16. října 1951 a je pochován na pražských Olšanech. Pavel v té době studoval na Vysoké škole chemicko-technologické, kde v roce 1952 získal titul inženýra. Později emigroval a dnes žije v Kalifornii.

Etiketa Gustavovy griotky registrovaná 19.8.1912

Viedeňská etiketa z roku 1912 a pražská z roku 1938

Etiketa Brandy z let 1946-1948 (Ing. Pešák)

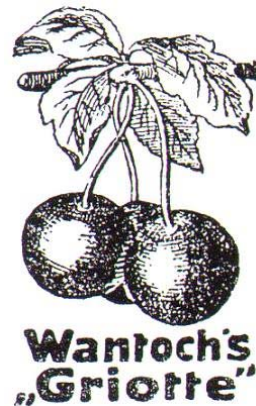
Viktor Vantoch, Drážďany

Osud Viktora byl přece jen odlišnější. Ludvík Vantoch si v roce 1906 splnil svůj dávný sen. Podařilo se mu proniknout do zahraničí. V sobotu 18. srpna 1906 byla zapsána do rejstříku drážďanského soudu filiálka jeho závodu v Bad Schandau, česky v Žandově v Sasku. Tento pobočný závod předal o šest let později, 23. ledna 1912 svému prvorozenému synovi Viktorovi. Podniku nechal původní název a u svého mateřského závodu ho upravil tak, že za název „Griotte“ doplnil své jméno Lud. Vantoch, Nymburk, Čechy, což začal používat začátkem února 1913. Viktor Vantoch se v sobotu 3. října 1914 oženil v Litoměřicích s o 9 let mladší Fridou Proscheovou ze Sebnitz v Sasku. Brzo na to, 17. února 1915 se jim narodila dcera Margot, následovala Marianne Camilla 7. září 1920 a 9. ledna 1925 Helga. Podobně jako Evžen zůstal Viktor s rodinou po vzniku republiky v Německu, kam se v roce 1923 na trvalo odstěhoval, ale zůstal stále naším státním občanem, což mu později na určitý čas pomohlo.

V roce 1919 se spojil s nevlastním bratrem Leem, který pracoval s otcem v Nymburce a založili společnou filiálku v Cossebaude u Drážďan pod názvem „Griotte-Fabrik Viktor und Leo Wantoch“, kterou provozovali společně až do března 1924 kdy Leo z firmy vystoupil. Od roku 1920 sídlila firma v Drážďanech. V roce 1927 koupil Viktor pozemek v nedaleké obci Gohlis kde postavil novou továrnu s moderním vybavením již pod svým jménem „Griotte-Fabrik Viktor Wantoch“, kde zaměstnával účetního a 13 dělníků. S ochrannou známkou Wantoch's „Griotte“ se kromě likérů věnoval výrobě náplní do pralinek a čokoládových bonbonů, vyráběl sušené ovoce a další zeleninové produkty. Od roku 1912 kdy se firma oddělila od nymburské matky zůstal s ní v úzkém obchodním spojení a stále měli řadu společných aktivit, např. nákup ovoce apod. Podle zpráv byl svým otcem podporován a to i finančně. Poté co se závod v Nymburku dostal do finančních potíží se musel i po této stránce osamostatnit a navíc dlužil Griotte 37.500 marek, které musel uhradit, ale potřeboval získat úvěr. Ten mu nakonec poskytla ve výši 50.000 marek Česká průmyslová banka. Jako zajištění poskytl své budovy, které byly oceněny na 120.000 Mk to byl asi 1 milion korun. Později získával každoročně ještě sezónní úvěr na nákup ovoce v Československu v hodnotě kolem 50.000 Kč.

Jeho situace se změnila po nástupu Hitlera k moci. Po vyhlášení norimberských zákonů mu však nemohli firmu zabavit, protože byl naším občanem. Ve 30. letech se v Německu změnila devizové předpisy a bylo obtížnější získávat úvěr v cizině a také dovážet suroviny, vše bylo pod dohledem. Jako Žid byl trnem v oku, dobře prosperoval, ale Němci ho nemohli o majetek připravit. Se stále se zvětšující hrozbou se rozhodl oddělit vilu od továrny a převést jí do majetku manželky. Frieda byla katolička a považována za Říšskou Němku, tím by byl její majetek nedotknutelný. K 15. prosinci 1938 na ní převedl Viktor vilu a továrnu i pozemek o výměře 4.690 m². Jenže postup nacistů byl rychlejší než Viktor předpokládal a se vznikem Protektorátu Čechy a Morava se stal vlastně občanem Říše spadající pod zdejší zákony. Rozhodl se převést na ženu i podnik a 24. března 1939 z firmy vystoupil. Jedinou majitelkou se stala Olga Frieda Wantochová. Viktorovi se podařilo ještě na jaře 1939 utéct z Německa přes Prahu a Vídeň a dostat se do Jugoslávie, kde se skrýval. Od podzimu 1940 však o něm Němci věděli a po vzniku ustašovského Nezávislého státu Chorvatsko 10. dubna 1941 byl následně zatčen a na příkaz německých úřadů dopraven zpět do Drážďan do věznice Waldheim. Gestapo vyhodnotilo převod majetku na manželku jako účelový a do firmy dosadilo správce.

Rozsudkem zvláštního soudu (Sondergericht II) v Drážďanech ze dne 10. října 1941 propadl všechen majetek Viktora Wantocha ve prospěch Německé Říše. Po odsouzení byl poslán do Osvětimi, kde 4. července 1943 zemřel. Po propadnutí majetku byl do firmy dosazen Treuhändler, aby prodal co se dalo ve prospěch Říše. Podnik byl arizován a v roce 1942 ho převzala firma Neidhardt & Co. Dresden. Celý majetek, odhadnutý ještě v roce 1940 na 192.940,35 RM byl prodán za 64% ceny včetně všech zásob. Frieda byla rozsudkem odloučena a nějaký čas také byla vězněna. Po zabavení továrny musela i s dětmi na nucené práce. Po náletu na Drážďany 14. února 1945 odešli koncem března všichni do Prahy, kde se policejně přihlašují 1. dubna 1945. Poslední záznam o jejich pobytu v Praze z 25. května 1946 uvádí, že se odstěhovali zpět do Drážďan. Zda svobodně nebo jako odsunované osoby německé národnosti se neuvádí.

Dobový pohled na továrnu v Cossebaude asi v roce 1936 a současný záběr z roku 2012.

Zpátky do Nymburka

Ludvíkovu továrnu jsme opustili v roce 1912 když předal pobočný závod v Schandau Viktorovi. Předání firmy synovi byl sice běžný, ale přece jen zvláštní krok, když chtěl Ludvík opravdu velkou firmu. Zbavoval se tak výrobních kapacit, které mu umožňovaly vyšší výrobu a dodávky nejen po celém území monarchie, ale hlavně pro Německo. Jenže on je už měl. V roce 1911 dokončil stavbu nové továrny č.p. 907 na pozemku o rozloze 3.495 m², který rok předtím koupil. Tyto pozemky si nevybral náhodou, byly v přímém sousedství železničního nádraží na trati Poříčany-Nymburk postavené v letech 1882-1883 Rakouskou společností státní dráhy jako její první místní dráha. V roce 1896 byla trať propojena na hlavní nymburské nádraží se spojením Praha-Kolín. U místního nádraží postavil kromě nové továrny také vilu s moderním vybavením včetně ústředního topení, kam se celá rodina přestěhovala. Nic mu tedy nebránilo zvětšit výrobní kapacity a rozšířit se. K tomu potřeboval získat další kapitál a změnit formu podnikání.

Rozhodl se, že ze své živnosti vybuduje akciovou společnost. V pondělí 9. prosince 1912 si podává žádost o její povolení. To obdržel 6. března 1913 a o měsíc později, 9. dubna 1913 se vzdává provozování všech svých živnostenských oprávnění ve prospěch nové akciové společnosti. Ta byla založena o den dříve. Jako její zakladatelé jsou uváděni kromě továrníka Ludvíka Vantocha ještě Salomon Vantoch, obchodník na Král. Vinohradech a Leo Vantoch, cestující v Nymburce. Název firmy zůstal vlastně stejný a zněl „Jediná továrna na speciální výrobu likérů a extractu „Griotte“ Lud. Vantoch v Nymburce v Čechách“. Základní kapitál byl ustaven ve výši 200.000 K rozdělený na 1.000 akcií na jméno po 200 K a byl opatřen vkladem Ludvíka a Kamilly Vantochových, kteří vložili do firmy každý polovinu tovární budovy č.p. 907 včetně hospodářského a obytného stavení, zahradou a veškerým strojním vybavením továrny za cenu 134.335,26 K s odečtením částky 40.000 K pro Spořitelnu král. města Nymburka na hypotéku. Dále pan Ludvík Vantoch vložil svoji dosavadní firmu včetně organizace prodeje, všech obchodních práv a čtyř ochranných známek za cenu 65.664,74 K. Za to obdržel Ludvík 475 akcií a Kamila 225 akcií s doplatkem 20.000 K jakož i převzetím pohledávky za hypotéku u spořitelny. Rozdíl v kapitálu tvořený částkou 60.000 K tedy 300 ks akcií byl splacen hotově úpisem ostatních zakladatelů. Na každých 10 akcií připadal jeden hlas.

První změna ve správní rada nastala ve II. řádné valné hromadě konané 29. května 1915. Na místo továrníka a přítele Bohdana Roubíčka z Čelákovic byl zvolen JUC. Josef O. Kubiček, úředník Ústřední jednoty hospodářských společenstev v Praze a na místo JUDr. Otakara Krouského, advokáta, který pomohl s přeměnou, byl zvolen Leo Vantoch. Na této valné hromadě bylo následující složení akcionářů:

Ludvík Vantoch, Nymburk	291 akcií	29 hlasů
Kamila Vantochová, Nymburk	225 akcií	22 hlasů
Elsa Katzová, Nymburk	220 akcií	20 hlasů
Leo Vantoch, Nymburk	100 akcií	10 hlasů
Ervín Vantoch, Nymburk	41 akcií	4 hlasy
Salomon Vantoch, Král. Vinohrady	20 akcií	2 hlasy

Dále následovali Otakar Janáček, J. Pospíšil, Josef Kubiček s jedním hlasem, Antonín Řehořík s dvěma hlasy a Antonín Číp s jednou akcií bez hlasu. Tito byli funkcionáři valné hromady a bylo obvyklé, aby se jí mohli účastnit, že obdrželi formálně nějaké akcie. Celkem bylo podle prezenční listiny přítomno jen 933 akcií. Přestože šlo o rodinou firmu nebyly účastny všechny akcie a to ani na pozdějších valných hromadách. Je pravděpodobné, že ostatní akcie měli v držení další členové rodiny, kteří si vybírali jen dividendy, ale hromad se neúčastnili.

Firma byla v bankovním spojení s Českomoravským úvěrním ústavem založeným v roce 1912. S touto záložnou byl spojen její ředitel JUDr. Otakar Krouský, který také zprostředkoval první úvěr 45.000 K, ale ten brzo nestačil. Proto firma hledala jiný peněžní ústav a po zvolila větší Českou průmyslovou banku, která byla schopna lépe zajistit financování, které Ludvík pro své další záměry potřeboval. V roce 1912-1913 byl postaven malý lihovar a došlo k zavedení průmyslové destilace lihu.

V souvislosti s financováním firmy najdeme zajímavou zmínku v protokolu z valné hromady, kde se píše že revizoři účtů doporučují zavést podvojný účetnictví. Je zvláštní, že do té doby neměl takový podnik podvojný účetnictví. Vzhledem ke snaze rozvoje firmy bylo třeba zavést reorganizaci vedení obchodních knih a vůbec celého obchodu asi i v souvislosti s požadavky banky na kontrolu účetnictví při poskytnutí úvěru. Okrajově byl též zmíněn důvod jmenování Kubička do čela podniku. Kubiček předtím pracoval ve velké družstevní organizaci, měl tedy předpoklady zvládnout všechnu administrativu. Co člen Agrární strany patřil k odborníkům na zemědělství a podílel se na založení řady družstev. V říjnu 1918 se stal tajemníkem Národního

Josef O. Kubiček (8.7.1888 - ?)

Láhev od L.V. griotky, asi 1920

výboru a v letech 1918-1923 byl poslancem za Hradecko. Jeho práce očividně podniku prospívala a proto se Ludvík Vantoch rozhodl opustit funkci předsedy správní rady a předat jí Kubičkovi.

Za zmínku stojí i poměrně velký počet akcií v držení Elsy Katzové. Byla to Elisabeth, též někdy Alžběta Vantochová, druhé dítě Kamily a Ludvíka, která se provdala za jistého Katze. S ním se někdy před rokem 1918 rozvedla a podruhé se provdala v roce 1921 za Pavla Andrese, ale k tomu se ještě dostaneme.

Vypuknutím války se začala měnit situace a plány rozvoje se musely odložit. Zavedené přidělové hospodářství omezovalo nejen možnosti výroby, ale zejména odbytu. Armádní dodávky byly upřednostněny a zejména alkohol byl určen pro přední linii. Změnila se i struktura osazenstva. Řada kvalifikovaných dělníků byla odvedena na vojnu a tak je musely zastat většinou ženy. I Leo Vantoch dostal povolávací rozkaz a byl též odveden. V čáslavském doplňovacím pluku byl zařazen v hodnosti nadporučíka. Jelikož však měl jako jeden z představitelů firmy přece jen jiné postavení, zůstal v civilu. Nenastoupil ani do uniformy a po krátkém čase se vrátil do továrny. Do neaktivní služby byl posléze převeden 10. dubna 1917 a pracoval ve firmě také na zajištění válečných dodávek.

Továrna musela pro nedostatek surovin přejít na náhradní výrobní program jako marmelády nebo sušená zelenina. I přes tyto okolnosti a díky reorganizaci vedení obchodních knih se dařilo ve válečných letech dosahovat poměrně vysokých zisků, jak je vidět v přehledu. U dividend se od roku 1916 vyplácela i superdividenda, tedy mimořádný zisk připadající na akcionáře.

ROK	KAPITÁL	ČISTÝ ZISK	DIVIDENDY	V ČÁSTCE
1913	200.000 K	3.337,07 K	0%	0 K
1914	200.000 K	13.863,18 K	5%	10.000 K
1915	200.000 K	19.833,91 K	5%	10.000 K
1916	200.000 K	23.031,15 K	5% + 1%	12.000 K
1917	400.000 K	42.767,83 K	5% + 2%	28.000 K
1918	400.000 K	85.122,26 K	5% + 5%	40.000 K
1919	400.000 Kč	406.362,80 Kč	5% + 25%	120.000 Kč *1)
1920	400.000 Kč	536.784,91 Kč	5% + 35%	160.000 Kč *2)

*1) – kromě toho vyplaceny odměny revizorům 20.000 K, Masarykovou národnímu fondu 100.000 K, jiným dobročinným fondům 20.000 K a podpůrnému fondu úřednictva a dělnictva 35.000 K

*2) – také vyplacena ještě odměna revizorům a úředníkům 100.000 Kč, dobročinným fondům 50.000 Kč

Na konci války byla finanční situace podniku už těžko udržitelná. Ceny surovin i náklady neúměrně rostly a banky požadovaly také vyšší úrokové sazby, protože zvyšované úvěry nebyly majetkem firmy řádně kryty. Proto se sešla v neděli 28. října 1917 mimořádná valná hromada, která rozhodla o zvýšení kapitálu na 400.000 K vydáním 1.000 ks nových akcií na jméno po 200 K, které měli upsat stávající akcionáři výhradně hotově. V protokolu z valné hromady se k důvodu zvýšení doslova píše: „*Neustále trvajícím stav válečný činí čím dále tím obtížnější výrobu našich produktů. Největší obtíže působí zaopatřování surovin, jejichž cena téměř každým dnem stoupá, což samozřejmě zvyšuje nároky na naše debetní konto. Zejména ovoce stoupl během letošního roku do neobyčejné vysoké ceny, čímž byli nuceni používat zvýšeného úvěru u bank. Vysoké ceny surovin jakož i celkové nepoměrné zvýšení režie obchodní zatěžuje náš podnik vybavený menším kapitálem tak dalece, že poskytnutý nám bankovní úvěr převyšuje dnes vysoko akciový kapitál. Poněvadž odbyť zboží jest naprosto neurčitý s ohledem na zastavení dopravy a zastavení přidělu surovin od státních centrál, nemůžeme zaručiti postupné splácení vysokého úvěru, ačkoli předem víme, že náklady režijní a další náklady výrobní a investiční budou stoupati. Z toho důvodu rozhodla se správní rada 8. září 1917 navrhnout zvýšení akciového kapitálu.*

Účel zvýšení má být získávání provozovacího kapitálu výpůjčkou od akcionářů na místo od bank, docílit vyššího úvěru u bank a zajistit další rozšíření závodu na výrobu marmelády. Při tak drahé výrobě jako nyní panuje jest přirozeno, že ceny našich výrobků musily stoupati, bohužel však nestoupá zisk společnosti která jest vystavena velkým ztrátám obchodním např. zkáza ovoce, vysoká režie a neustálé obchodní intervence v dodávkách“. Přitom lze vidět, že tomu bylo právě naopak zejména u zisku a dividend.

U nové emise akcií, označené jako II. emise byla stanovena cena na 210 K za akcii a 5% úrok od 1. ledna 1917 do splacení. Stanovení od ledna bylo proto, aby dividendy mohla být vyplacena za celý rok 1917. Nové akcie byly vydány během prosince proti stvrzení. Jejich úpis proběhl ve dnech 5.-10. listopadu 1917 a to hotově. V hlavní účetní knize na str. 141 byl zvýšený kapitál zapsán 16. listopadu 1917 jako splacený.

V neděli 17. února 1918 se konala 6. řádná valná hromada. Bylo vzpomenu výročí založení firmy. Při této příležitosti obdržel Ludvík a Kamila pamětní plakety ke 40. výročí vzniku a poděkování od všech spolupracovníků i z řad úřednictva a dělnictva. Kubiček, který mezitím dokončil studia a získal titul doktora práv nově obdržel také k dosavadní činnosti předsedy správní rady i pozici presidenta společnosti. Současně se v rámci svého působení u agrárníků stal také viceprezidentem České mlékařské jednoty. Jeho další aktivity politické i ekonomické si ještě probereme.

Zvýšení kapitálu v roce 1917 neproběhlo jen z výše uvedených důvodů. Skrýval se za tím ještě jeden záměr. Ten, který musel Vantoch během války odložit a to záměr rozšíření. Blížil se konec války a po něm vycítil obrovský potenciál rozvoje. Plány měl velkorysý a Kubiček mu v nich hodně pomáhal. Ve čtvrtek 13. června 1918 byla zapsána kupní smlouva na stavební parcelu o celkové

Zprava stojící Kamila, Ervin a Leo Vantochové (detail ze skupinové fotky asi z let 1913-1916)

Modré Curacao, asi 1920

Etiketa Vantogrio, 1919

T8072 – Pohled na novou tovární budovy Podniků Griotte Ludvík Vantoch a.s. Nymburk z roku 1919 v popředí obytná vila a původní hala

výměře 5.532 m² a zahradu o rozloze 19.274 m² v sousedství továrny, které firma přikoupila. Byla to víc jak sedmkrát větší plocha než u dosavadní továrny. Do roku 1947 se továrna rozrostla na celkových 37.423 m². Na nově zakoupeném pozemku se nedlouho na to začalo se stavbou nových továrních hal a provozů. Vedle nové lihovarské rafinerie s komínem 25 m vysokým byla dále postavena sušárna ovoce, umývárna a sklad lahví, balírny. U hlavní tovární budovy pak byl ještě jeden komín o výšce 30 metrů. Přistaven byl skleník a drobné stavby sloužící pro výrobu i částečně jako služební byty.

Na tak rozsáhlou investici bylo třeba získat opravdu velký kapitál. Ten poskytla Bohemia akciová banka v Praze ve výši 7.500.000 Kč. Proč zrovna Bohemia, když byla Griotka předtím ve spojení s jinou bankou? Česká průmyslová banka již dříve poskytla úvěr v objemu 6.000.000 Kč a nechtěla se dál angažovat, ale Bohemia byla zvolena díky osobním vazbám na některé z vlivných osob. V době přidělení úvěru byli sice v pozadí, ale od roku 1922 zasedal v představenstvu banky např. továrník Bohdan Roubíček, který byl členem první správní rady Griotky a také JUDr. Josef Kubiček, který se stal v květnu 1922 dokonce předsedou správní rady banky a ve stejné době zastával také funkci předsedy Jednoty československých rafinerií lihu, ale k tomu se dostaneme.

Právě je krátce po válce, vzniklo nové Československo a továrna v Nymburce roste jako z vody. Za rok 1918 bylo dosaženo roční výroby v celkovém objemu 5.015.876,39 Kč. Valná hromada konaná 29. května 1919 rozhodla o změně názvu, který byl pak o rok později ještě drobně upraven a zněl „Podniky Griotte Lud. Vantoch akc. spol. v Nymburce v Čechách“. Nově byly doplněny živnosti, které byly provozovány už od roku 1918, ale ve stanovách nebyly zapsány. Šlo o výrobu marmelády, povidel, lisování, sušení, konzervování, chlazení a nakládání všech druhů ovoce a zeleniny a polních plodin. Dále šlo o zřízení lihovaru vyrábějící líh pálením ovoce, řepy, bramborů a jiných surovin, zřízení rektifikace lihu, zušlechťování lihu vlastní i cizí výroby a rozšíření výroby na odvětví zpracovávání a výroby zboží. Kromě toho byla zřízena vlastní bednárna, výroba plechových a slaměných obalů, výroba lahví, korků, kapslí dřevité vlny a automatická pila. V továrně bylo 16 strojů jak na parní tak elektrický pohon. V tomto roce se firma také účastní světových výstav v Lyonu a Lipsku. Dochází k obnově filiálek v Německu a zřízeno exportní oddělení v Praze a Berlíně. Firma koupila větší část české sklizně višní, pro marmelády koupila značné množství jablek, angreštu a borůvek, marmeládovna zaměstnávala plně od počátku září a denně vyrobila asi 100q. Výrobu brzdil poválečný nedostatek uhlí, celá výroba ale byla předem prodána. Roční produkce stoupla na 21.000.000 Kč.

V květnové valné hromadě bylo kromě toho navrženo zvýšení kapitálu na 10.000.000 Kč což bylo opět zdůvodněno tím, že podnik musí pracovat s drahým úvěrem a opatření kapitálu vlastní cestou by zlevnilo jak úvěr, tak snížilo potřebu cizího kapitálu. Tento návrh byl jednohlasně přijat. Úvěry Griotka potřebovala nejen na investice, ale také na zaplacení dlužných daní. Válečné hospodářství znamenalo zejména u lihové výroby zavedení zvláštních válečných daní s vyššími sazbami. Na zasedání bankovní rady České průmyslové banky v Praze 3. listopadu 1920 byl kromě

Svobodné skladiště lihové rafinerie Griotte Nymburk, 1922

Vlastní bednárna, kde se vyráběly přepravní obaly, 1938

V bedárně se vyráběly i sudy pro vlastní potřebu, 1938

Válečné hospodářství znamenalo zejména u lihové výroby zavedení zvláštních válečných daní s vyššími sazbami. Na zasedání bankovní rady České průmyslové banky v Praze 3. listopadu 1920 byl kromě

dosavadního úvěru ve výši 6.000.000 Kč poskytnut ještě daňový úvěr 2.000.000 Kč.

Nově postavená továrna byla schopna zaměstnat desítky nových lidí. V roce 1921 zaměstnávala Griotka asi 200 dělníků o rok později jich bylo už 250. Takový počet přirozeně znamenal i potřebu vyššího počtu úředníků a přijetí nových ředitelů. Vrchním ředitelem v továrně se stal Ervín Vantoch, vrchním účetním Václav Loukota a přednostou kanceláře továrny Pavel Arnstein. Ten postupoval ve firmě nezvykle rychle a v květnu 1921 se stal dokonce členem správní rady. To se již jmenoval Pavel Andres, úředně si totiž požádal o změnu jména. Proč se poměrně nový úředník tak rychle stal členem nejvyššího vedení? Odpověď je poměrně prostá. Vantochova dcera Elsa (Alžběta) Katzová byla rozvedená a seznámila se s Pavlem Andresem, za kterého se v sobotu 21. května 1921 provdala.

Rozhodnutí o zvýšení kapitálu na deset milionů bylo hodně přehnané, ale schváleno bylo. Teď bylo třeba jen myšlenky naplnit. Valná hromada konaná 22. května 1921 se chovala přece jen realisticky a proto první část zvýšení bylo navrženo střízlivě ve výši 2.600.000 Kč vydáním 13.000 ks nových akcií po 200 Kč. Zvýšení bylo odůvodněno příliš malým domácím trhem a tím, že se firma musí obrátit se svojí produkcí k vývozu. Dále se konstatovalo, že klesla hodnota peněz a stávající hospodářské poměry kladou požadavky na současný kapitál, který je nedostatečný a opět citována již obligátní otázka užití úvěru s vysokou úrokovou mírou a potřebou tento stav změnit. Dále zaznělo, že se objevuje nutnost zřizování samostatných obchodních zastoupení v cizině vznikem nových státních hranic a nutnosti platit tyto obchodní zástupce ve valutách za nepříznivé relace. Nakonec byla zmíněna též potřeba nových investic, nákup strojů a realizace některých staveb.

Obchodní zastoupení firmy v zahraničí opravdu vznikly. Kanceláře byly v Drážďanech, Vídni a Berlíně. První dvě vlastně obstarával Viktor a Evžen, berlínské pak dostal na starost Leo Vantoch. Ten se dokonce v Berlíně podílel na založení další obchodní firmy s názvem Praga, kde byl ředitelem, ale to byla čistě jeho osobní aktivita. Podle bilance, jen za rok 1921 vyplatila firma na provizích 642.330 Kč.

V roce 1922 byly přijaty nové stanovy, kde byly zavedeny hromadné listiny po 25 akciích, protože doposud byly všechny akcie vydávány jen jako jednotlivé.

S každým růstem přichází časem pokles a někdy i znatelný pád. V továrně se ještě zavedlo nové oddělení pro nákup vegetabilii, prodej apretovaných drog, velkodrogerie a parní sušárna. Začala se vyrábět francovka Elva, různá léčiva, dietetické přípravky, kosmetika apod. Za tím účelem rozhlásila u místních pěstitelů, že hodlá vykupovat konkrétní rostliny. Takto oslovila i školy, ale si případně děti mohli sběrem rostlin přivydělat. Jenže s rokem 1922 přišlo nasycení trhu po poválečné konjunktuře a nastala stagnace. Docházelo ke snižování cen výrobků až o 30% a značně klesal odbyt. Zahraniční obchod byl navíc poznamenán poměrně velkými kursovými rozdíly jednotlivých měn, když se v Německu a Rakousku roztočila poválečná spirála inflace. Jelikož právě na tyto trhy se firma orientovala, byla nucena vyúčtovat v bilanci značné ztráty. Na jaře uzavřené smlouvy na nákup surovin se na podzim již projevily jako předražené a při snížené produkci musela Griotka část nakoupeného a nezpracovaného ovoce odepsat za sníženou hodnotu. Výsledkem bilance za rok 1922 byla neuvěřitelná ztráta ve výši 5.023.432,98 K. Propad byl obrovský, vždyť za rok 1921 dosáhla firma obrátu 5.230.677 Kč a čistého zisku 352.436 Kč. Závazky byly značné. Z bilance za rok 1922 vyplývá kromě akceptů 7.500.000 Kč u banky Bohemia další úvěry ve výši 7.263.979,30 Kč, závazky k věřitelům 1.281.286,61 Kč a 1.004.000 Kč dlužných daní, tedy závazky v celkové výši přes 17 milionů korun. Muselo přijít nějaké řešení, ale obvyklá pomoc bank již přijít nemohla.

Na jaře 1923 se položila banka Bohemia. Vypukla obrovská aféra, která odstartovala postupný run na malé banky, které tlak vkladatelů neustály. Banka Bohemia v důsledku své tíživé situace byla nucena dát do oběhu i směnky podepsané Griotkou i když měly být vlastně jen formálním krytím pro transakce s bankou. V důsledku toho hrozila firmě insolvence. Nešlo však jen o Griotku. Kubíčkoví, který byl předsedou banky šlo o mnohem víc. Účastnil se transakcí pro skupinu lihovarů, vedl několik podniků a nyní od něj dávali všichni veřejně ruce pryč, přišlo vyšetřování a musel složit svůj poslanecký mandát a vzdát se též členství v Agrární straně.

Na pondělí 3. září 1923 byla svolána mimořádná valná hromada, která rozhodla snížit základní kapitál o 2.700.000 Kč tím způsobem, že deset původních akcií bylo spojeno do jedné

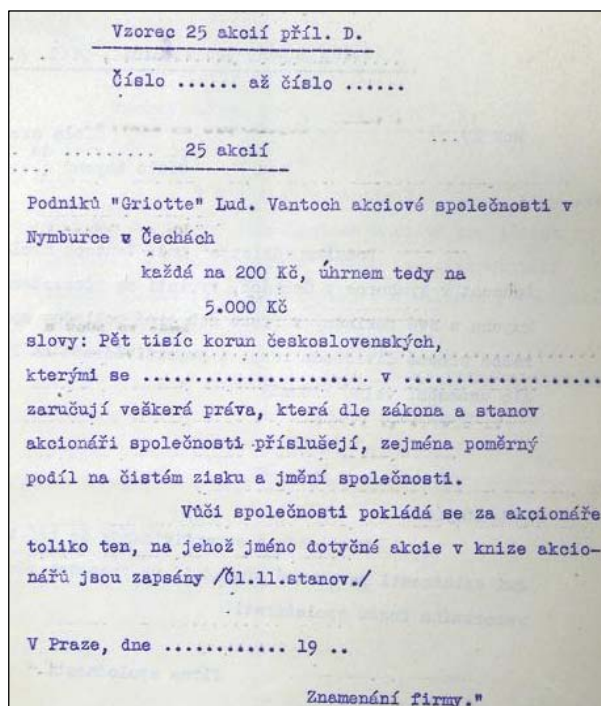
P0015 – Centrála Banky Bohemia v Praze na Příkopě, záběr z roku 1914

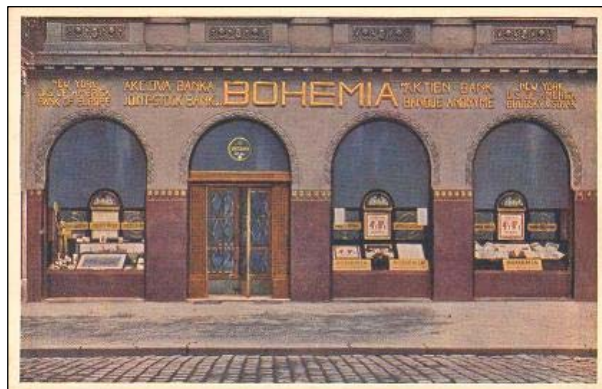
Pavel Andres (3.3.1889 – 1944)

Reklama Griotky na Pražském vzorkovém veletrhu 1922

Text hromadné akcie z roku 1922, její tištěná podoba není známa

nové v hodnotě 200 Kč, takže kapitál tvořilo jen 1.500 akcií a částka získaná tímto snížením šla na úhradu ztráty, kterou zaplatili akcionáři. Ostatní akcie byly zlikvidovány.

Aby toho nebylo málo, na okresní soud v Mladé Boleslavi se 24. listopadu 1923 obrátila berní správa v Praze na Král. Vinohradech s dotazem, kdo byl oprávněn podepisovat v letech 1922 a 1923 za firmu v souvislosti s podáním příznání dávky z majetku za uvedené roky. Úřadu bylo podezřené v krátké době zvýšení a rychlé snížení kapitálu o 90% a také v souvislosti s aférou kolem Kubička šlo o prověření jeho aktivit. V dotazu se doslova uvádí, že jde o důležité trestní řízení. Šlo o trestní oznámení ve věci obchodů mezi firmou Vantoch a bankou Bohemií v podezření podvodu. Aféra plnila stránky novin, ale pro Kubička vše dopadlo dobře, byl osvobozen. Po vzniku krize v letech 1922-1923 stát přistoupil k novele zákona o daních a dávka z majetku byla u malých poplatníků dokonce zcela zrušena. V tuto chvíli ale ještě placena být musela. V nelehké situaci se ozýval nejen berní úřad, ale o své peníze se hlásily i další firmy a banky se svými pohledávkami.

Krach Banky Bohemia a převzetí Griotky

Na aféře banky Bohemia bylo zainteresována řada vlivných lidí, zejména politiků. Proto se hledala cesta nejen k zahlazení aféry, ale i co možná nejširší pomoci. Řada bank byla ochotna převzít úvěrování životaschopných podniků a zachránit tak určité investice, které by se dále vyplatily. V letech 1922-1924 mnoho podniků, které byly narychlo zakládány po vzniku republiky nepřežila a vyhlásila úpadek, stejně jako celá řada bank založených za účelem rychlého zisku. Kubičkově se situace doslova sypala pod rukama a přestože ztrácel svůj dřívější vliv, nezapomněl kdo mu v začátcích jeho kariéry pomáhal a podporoval ho.

Pro podniky Griotte byla navržena nově Anglo-československá banka, která byla po prvních jednáních ochotna za určitých podmínek úvěrování firmy převzít. Ve valné hromadě 26. dubna 1923 bylo konstatováno nereálné jednání banky Bohemia a zavlečení do vzniklé situace tím, že směnky, které měly zůstat v depotu banky byly vydány do oběhu, čímž nastal směnečný dluh 7.500.000 Kč za který firma neobdržela hodnotu. Za pomoci dr. Wahla a finančního příspěví Dr. Kubička bylo docíleno, že reeskontní místa propustila firmu ze směnečného závazku. Griotka však musela okamžitě uvolnit 750.000 Kč na jejich převedení. Zpráva konstatuje, že kromě palmáře JUDr. Wahla a výloh ředitelů neutrpěla žádná ztráta. To bylo jen velmi mírně formulováno. Sanace firmy, ale určité oběti znamenala.

Bylo navázáno jednání s Anglobankou ohledně snížení debetního účtu. Anglobanka byla ochotna podnik dále úvěrovat, ale aby odepsala dlužné saldo 2.500.000 Kč (v některých dokumentech je zmiňována sleva na úvěru), museli akcionáři obětovat také něco ze svého, pak banka umožnila další trvání závodu. Na výslovné přání Anglobanky bylo docíleno, že stávající akcionáři se zříkají pohledávek za firmou v celkové částce 740.287,41 Kč. Mimo to musela firma odepsat veškeré rezervní fondy v částce 154.648,50 Kč, nevýúčtovaný subskripční účet v částce 390.000 Kč a další podpůrné fondy. Při revizi byly objeveny chyby ve výroční zprávě za rok 1920 a 1921 a tak navrženo zpětně znovu schválení závěrek s novým rozdělením zisku a to tak, že tisk z roku 1920 ve výši 447.015,81 Kč a dividendy 63.360 Kč se použije na dané ztráty. Proto také ohlašovaná dividenda za rok 1921 nebyla vyplacena a byl přijat návrh, aby to šlo nově na vrub rezervních fondů. Celkem znamenaly tyto prostředky částku téměř 1.200.000 Kč a to šlo na vrub Vantochů. Další snahou firmy mělo být, aby stát daně, které ještě nebyly předepsány nýbrž pouze zajištěny, snížil, zde však výsledek neznáme.

Akcionáři, ale museli jít ještě dál. Anglobanka požadovala uvolnění nejméně 40% akcií v její prospěch, jinak odpis dvou a půl milionu banka neprovede. Aby došlo k záchraně firmy museli se Vantochové podrobit.

Ve valné hromadě 4. října 1923 byl ze správní rady odvolán Kubiček a na jeho místo zvolen komerční rada Maxmilian Hamerschlag, zastupce Anglobanky. Schválené snížení kapitálu nebylo ještě k datu konání této valné hromady provedeno. Složení akcionářů je tak vlastně n přelomové podobě:

Ludvík Vantoch, Nymburk	840 akcií	84 hlasů	5,600% kapitálu
Kamila Vantochová, Nymburk	840 akcií	84 hlasů	5,600% kapitálu
Ervín Vantoch, Praha	840 akcií	84 hlasů	5,600% kapitálu
Elsa Andresová, Nymburk	840 akcií	84 hlasů	5,600% kapitálu
Pavel Andres, Nymburk	126 akcií	12 hlasů	0,840% kapitálu
Salomon Vantoch, Praha	5 akcií	0 hlasů	0,033% kapitálu
Václav Loukota, Nymburk	35 akcií	3 hlasy	0,233% kapitálu
Anglobanka, Praha	7.501 akcií	750 hlasů	50,006% kapitálu
Banka Bohemia, Praha	3.024 akcií	302 hlasy	20,160% kapitálu

Celkem bylo zastoupeno akcionářů s 14.051 akciemi tj. 93,67% kapitálu. Přestože Anglobanka si vymínila nejméně 40% akcií, získala ještě část akcií, které předtím upsala Bohemia, takže firmu vlastně nadpoloviční většinou ovládla. Vantochové ztratili možnost samostatného řízení firmy. Kromě toho JUDr. Kubiček, který přes banku akcie upsal musel poměrně složitě řešit jejich doplacení a dokonce musel prodat část statku v Záběhlicích, který poskytl jako záruku v záležitosti splacení akcií Griotte. Vantochové i Kubiček doplatili na přílišný rozlet, které je na dlouhé roky poznamenaly.

Snížení kapitálu bylo povoleno ministerstvem vnitra 31. října 1924. V zápisech z valných hromad se v dalších letech poměrně často konstatuje pokles konzumu likérů, problémy s německou markou a rakouskou korunou, poměrně často se vyskytují problémy s četnou insolventní odběrateli na Slovensku apod. Ve schůzi správní rady 20. prosince 1924 byl kooptován za zemřelého Hamerschlaga úředník Anglobanky JUDr. Emil Rind. Banka se stále snažila sanovat podnik a dosadila tedy dalšího svého člověka. Ten se Vantochům vůbec nezamlouval. Přišel rok 1925, kdy se zejména mladší členové rodiny rozhodli postarat se víc o sebe než rodinný podnik.

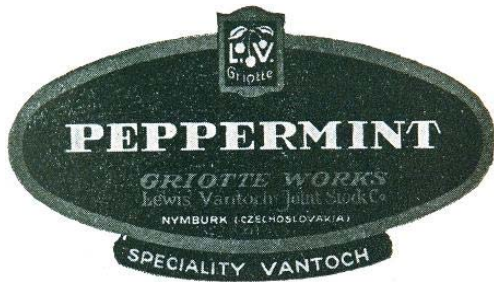

Palác Anglo-Československé banky v Praze 1924 (Archiv ČNB)

Láhev od rumu, 1922

Ochranné známky registrované Podniky Griotte od 7. 11. 1925. Peppermint v angličtině, Boonekamp pro Nizozemsko a Sagavir pro Francii

V úterý 14. září 1926 se konala 12. řádná valná hromada. Od roku 1924 to byla po třech letech první hromada, kdy bylo možné znovu jmenovat členy správní rady. Na této valné hromadě byl za ověřovatele zápisu a sčítatele hlasů zvolen Pavel Andres a Ervín Vantoch, ten ale zápis odmítl podepsat. Hlavním akcionářem podle prezenze byla Anglobanka s 752 akciemi (50,13%) a Vantochovi a Andresovi s celkovým počtem 276 akcií (18,40%). Ervín Vantoch zastupoval 468 akcií (31,20%) v plných mocích za JUDr. Kubička a Moravskou agrární a průmyslovou banku, která získala část akcií po Bohemii. Ervín byl tedy poměrně v opozici a přestože zápis o ničem nehovoří, jistě neproběhla hromada klidně. Ervín odůvodnil odepření podpisu tak, že je rozpor v textu v počtu přítomných akcionářů a zpochybňoval nabytí akcií těmi, kdo se v hromadě prezentovali. Další výhrady měl k sanacím podniku a vyjádřením ztrát, stejně jako k tomu, že k nim přispěli akcionáři. Pochopitelně zpochybňoval pozici Anglobanky. Ervín totiž s Griotkou měl obchodní spor, který začal o rok dříve, tedy v létě roku 1925.

Ervín Vantoch

Ludvík Vantoch byl po aféře Kubička a Bohemie na pokraji sil. Snažil se vybudovat velkopodnik, který se během několika týdnů ocitl na pokraji likvidace. Již neměl sil dál pokračovat. Zůstal sice ve správní radě, ale jeho moc prakticky neexistovala. Celou situaci mu pomáhala přežít hlavně Kamila, která se svojí energií již léta vedla podnik. Ludvík se spoléhal na to, že jeho děti se o podnik postarají a tu nejhorší dobu nadvlády banky zvládnou. Vždyť Ervín i Leo byli v továrně od narození a pomáhali továrnu řídit. Jenže banka chtěla zpět svoje investice a ještě patřičný výnos a dr. Rind byl v továrně zejména proto, aby omezil jakékoliv plýtvání a začal koukat mladým pánům pod ruku. To se jim přirozeně nelíbilo a tak se začali osamostatňovat. V tomto ohledu byl nejpilnějším Ervín Vantoch, ale ani Leo nezůstal pozadu.

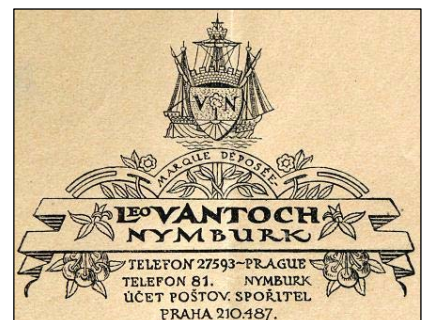
Ervín založil několik firem. Tou vůbec první byla VANTOCH & Co., společnost s r. o. sídlila v Praze a v květnu 1924 jí založil společně s Vladimírem Žentelem. Každý se na kapitálu 60.000 Kč podílel polovinou. Předmět činnosti si zvolili obchodní zužitkování patentů a vynálezů oboru chemického a farmaceutického a obchod a komisionářství s výrobky těchto oborů. Možná, že chtěli převzít produkty ze zrušeného oddělení v Griotce, možná měli jiné plány. Firma byla zapsána do rejstříku až 9. prosince 1924 a podle pozdějších zpráv už v roce 1925 zastavila svoji činnost. Od samého počátku existence společné podnikání vážlo a v dochovaném spise se objevují především záznamy o pokutách udělených obchodním soudem za nedodržení lhůt, neposkytnutí informací, ale i žádosti Úřadu pro vyměňování poplatků o informace o společnicích apod.

V lednu 1928 sděluje Vladimír Žentel soudu, že firma vlastně již neexistuje. Žádosti o prominutí pokut byly zamítnuty a tak je do roku 1929 Ervín i Žentel občas platí. V roce 1929 došlo na zásah exekučního soudu v Praze, který začal nedoplatky vymáhat. Jenže Ervín v té době již zmizel. V květnu 1931 se objevila zpráva, že pracuje v bankovním domě Emila Turnovského v Praze. Jenže i po jeho objevení se Ervín dál vyhýbal doručení a na dopisy nereagoval. V červnu 1936 byl Ervínovi jako „nezvěstnému“ jednateli ustanoven opatrovník. Následovalo nařízené svolání valné hromady na 24. února 1937, která rozhodla o likvidaci firmy. Ta fakticky začala až 30. května 1940, protože vznikly problémy s daňovou správou a doměněním výdělkové daně. Tu nakonec úřad odepsal a likvidace mohla být dokončena. Válka byla v plném proudu a Ervín byl v emigraci. Likvidátor po něm pátral, protože mezitím jeho opatrovník zemřel a bez jeho souhlasu nebylo možné firmu zlikvidovat a nebo by bylo třeba zase jmenovat nového opatrovníka. Ještě koncem května 1945 likvidátor podal soudu zprávu, že Ervín emigroval do Ameriky kam se vystěhoval a že se očekává jeho návrat. Až neuvěřitelně zní věta z podání k soudu z 21. ledna 1946 kde Vladimír Žentel píše: „...věc naráží na velmi značné potíže, poněvadž berní správa požaduje bilanci, kterou bez obchodních knih, jež společník Ervín Vantoch ukryl před okupanty, bilanci nelze provést.“ Přitom se uvádělo, že firma vlastně nevstoupila ani v život a že Ervína Vantocha asi od roku 1929 nikdo v Čechách neviděl. Ervín opravdu utekl a válku přežil v Anglii, ale už se nevrátil. Celou agónii existence a likvidace firmy pomohl vyřešit až zákon č.22/1948 Sb., který umožnil výmaz firmy z moci úřední, ke kterému došlo 8. září 1950.

V létě 1925 ještě takový konec nikdo nečekal, zejména ne Ervín, který přišel o svůj vliv v Griotce. Rozhodl se vybudovat konkurenční firmu. Zdánlivě se pustil do samostatného podnikání Leo. Koncem srpna 1925 žádá o udělení živnostenského oprávnění k výrobě likérů studenou cestou, lihuprostých nápojů, ovocných konzerv a marmelád a 2. září si registruje obchodní známku Grand Vantoch. Za své sídlo si volí Nymburk č.p. 132 na Masarykově ulici. Je to ob jeden dům, kde začínali jeho otec Ludvík a strýc Gustav. O měsíc později, 24. září 1925 žádá o zápis své firmy „Leo Vantoch, Nymburk“ do firemního rejstříku kam byla firma 9. listopadu 1925 zapsána. Současně při založení firmy udělil prokuru Ervínovi a jeho ženě Klementině Vantochové. Ještě než byla zapsána do rejstříku prodal Leo firmu Ervínovi. Dnes bychom řekli, že byl Leo bílým koněm, kterého bratr nastrčil. Ale téměř s jistotou lze tvrdit, že oba bratři věděli velmi přesně co dělají a byli domluveni. Leo později uvedl, že údajně poté co firmu prodal byl v ní zaměstnán jako úředník.

Ervín Vantoch (25.1.1889 - ?...)

Hlavičkový papír firmy Leo Vantoch, 1926

Když nové vedení Griotky uzavřelo rafinerii lihu, výrobu dietetických a kosmetických přípravků a začalo propouštět stovky dělníků, nebylo tak obtížné vytipovat si asi 15 dělníků, kteří přešli vyrábět likéry k Leovi. Leo, tedy vlastně Ervín začal používat podobné láhve, podobné názvy a velmi podobné produkty. Proto už 3. prosince 1925 podává Griotka návrh na trestní řízení proti firmě Leo Vantoch, Nymburk.

V návrhu se mj. píše: „Při soutěži s námi používá však nekalých prostředků a snaží se v kupujícím obecenstvu vyvolati dojem, jako by byla jeho firma identická s naší starou firmou. Tak rozeslal oběžníky, kde výrazy „znovuzříditi“, „přízeň uchovati“ a „k zachování přízně“ tento dojem chce vyvolati.“. Dále se uvádí, že jeho obchodní zástupci sdělují, že mají nové láhve a rovněž prý při volbě značky „Santovír“ napodobil jejich ochranou známku „Sagavír“. Zejména však byla napadena jeho etiketa s uvedením „La Maison Griotte á Nymburk“ která se měla podobat názvem „Podniků Griotte Nymburk“. K vysvětlení se dostavil 21. prosince 1925 Leo Vantoch a sdělil, že název likéru Griotte není ničím chráněn jako výsadní a „la maison“ se vykládá jako obchodní dům, který opravdu v č.p. 132 provozuje (v té době už nebyl majitelem, což při podání nezaznělo). Spor rozhodl Obchodní a živnostenská komora a rozhodla, že nejde o trestný čin užívá-li více firem název Griotte. Firmě Leo Vantoch však vytkla, že se dopouští přestupku, pokud neužívá k označení svých výrobků plného jména a příjmení, tak jak je uvedeno v obchodním rejstříku. Nové etikety byly již 2. ledna 1926 předloženy, že jsou v tomto ohledu nezávadné. Griotka tak musela stáhnout trestní oznámení, protože pominul důvod. Jenže v polovině února podává Griotka trestní oznámení znova. Tentokrát na formulaci v dopisním papíru firmy, s tím že používá výraz „la nouvelle maison Griotte Nymburk“ tedy nový podnik Griotte Nymburk. Záměrem Lea Vantocha je prý zmást klienty a vyvolat dojet, že jedině on je výrobcem griotky v Nymburce. Leo se pochopitelně bránil a vyvracel jedno nařčení za druhým. Zřejmě věděl kam přesně si může dovolit zajít, protože i v tomto případě spor vyhrál. Griotka se odvolala k ministerstvu obchodu, které jí dalo 23. května 1928 za pravdu a začalo nové kolečko odvolávání tentokrát ze strany Leo Vantocha. Nejvyšší správní soud zrušil 17. dubna 1931 rozhodnutí ministerstva a potvrdil původní rozhodnutí. Griotka už nové odvolání nečinila protože firma Leo Vantoch mezitím zanikla. Přesto tento spor trval až do dubna 1932.

Během sporu, který Ervín s Griotkou vedl, požádal v září 1927 o změnu názvu, který by z něj vymazal Leovo jméno a nově by zněl „Grand Vantoch“. Tento název by současně odrážel už registrovanou ochrannou známku. V odůvodnění změny stojí, že se název mezi firemními zákazníky do té míry vžil, že s firmou komunikují pod tímto jménem. Dalším zdůvodněním byla snaha ještě více se odlišit od podniků Griotte Lud. Vantoch. Jenže opak byl pravdou. Snaha byla co nejvíce se přiblížit ochranným známkám původní Griotky a odlákat tak firmě zákazníky. Návrh na změnu názvu byl zamítnut zejména z důvodu, že se Griotka o záměru včas dozvěděla a obrátila se na soud, který žádost Ervína o změnu názvu zamítl. Následovala soudní tahanice, která skončila u Vrchního zemského soudu v Praze, který definitivně žádost 7. prosince 1927 zamítl.

Když se Ervínovi nepodařilo změnit název u nymburské firmy, zkusil to jinak. V pondělí 27. února 1928 podává ke Krajskému soudu obchodnímu Praze žádost o protokolaci nové firmy „Grand Vantoch“. Týden před tím již obdržel živnostenská povolení k výrobě lihovin za studena a dokonce, vědom si svých neúspěchů v Nymburce, dokládá předem osvědčení Obchodní a živnostenské komory o zaregistrování této ochranné známky na své jméno. Následně ještě doplňuje svoji žádost o veškeré původní živnosti tedy výrobu lihuprostých nápojů, marmelád apod. Byl připraven velmi dobře a vyhrál. Soud jeho firmu zapsal 18. května 1928 do rejstříku. V tu chvíli tedy měl dvě firmy se stejným předmětem podnikání. Jednu v Nymburce a druhou v Praze.

Bližšímu konci jeho podnikání to stejně nezabránilo. Za rok 1928 uváděl ztrátu ve výši 160.000 Kč. Na jeho pražskou firmu bylo v pátek 25. října 1929 zavedeno vyrovnávací řízení a jmenován správce. Věřitelé byli vyzváni k uplatnění svých pohledávek. Návrh na zahájení řízení na sebe kupodivu podal sám Ervín a vyrovnání s věřiteli probíhalo několik let. Ervín však v té době již opustil republiku a firmu ponechal svému osudu. Ve stejnou dobu se rozpadla i nymburská firma. Obě firmy ale dál právně existovaly. Jelikož Ervín zmizel a na dlouhou dobu se po něm slehla zem, požádal Leo Vantoch v lednu 1938 svým jménem, aby byla firma vymazána z rejstříku pro svůj faktický zánik a současně uvádí, že adresa Ervínova pobytu mu není známa. Firmu následně soud 24. února 1938 vymazal. Ervínova pražská firma byla vymazána z rejstříku až z moci úřední 12. října 1950.

Osoba Ervína Vantocha i něco z jeho života stojí za další zmínku. Spis vedený na jeho osobu v archivu policejního ředitelství v Praze je poměrně obsáhlý. Sice nebyl nikdy soudně potrestán, ale policejní tresty má. Občas jde o drobnosti, ale poměrně dobře mapují jeho styl a povahu. První záznam je z 12. října 1918 kdy policejnímu ředitelství v Praze sděluje zdejší C. k. zemský trestní soud, že trestní řízení proti Ervínu Vantochovi bylo zastaveno. Příčiny se měl dopustit počátkem

První konkurenční etiketa zachycená Griotkou v prosinci 1925

Opravená verze etikety z ledna 1926 je téměř k nerozeznání

Licová etiketa griotky „Grand Vantoch“ od firmy Leo Vantoch, 1926

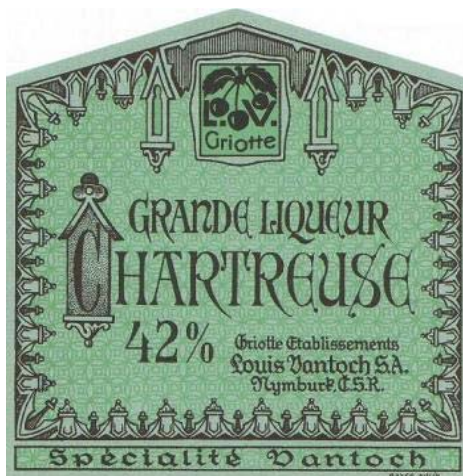

Registrovaný tvar láhve, 1926

Václavské náměstí 15 č.p. 838 kde bydlel Ervín Vantoch, sídlo zde měly také Podniky Griotte i později jeho firmy

Ukázky různých etiket Podniků Griotte, Nymburk převážně 1925-1930 (Originály Agentura NEMO)

října ve Vídni, ale co jí bylo se neuvádí. Následuje několik záznamů z dubna až září 1920, kdy dopravní strážníci ohlašují automobil poznávací značky V 274, který projížděl Prahou a měl obě poznávací značky na autě jen papírové a napsané jen rukou. Majitelem vozu byl pochopitelně Ervín a byl pokaždé předvolán a napomenut s varováním na stávající předpisy. Vždy přislíbil nápravu, ale tu realizoval až v říjnu, kdy hlášení končí. V dubnu 1921 zjistil civilní strážník Václav Valenta, že v bytě u Ervína slouží od začátku ledna služebná Marie Hájková, která však nebyla řádně policejně přihlášená. Obviněný Ervín doznal tuto chybu, ačkoliv prý jednomu ze svých úředníků nařídil služku přihlásit. Za tento přestupek dostal 50 K pokuty. V záznamu je k jeho rodinným poměrům uvedeno, že je ženatý, majetný a má 60.000 Kč ročních příjmů.

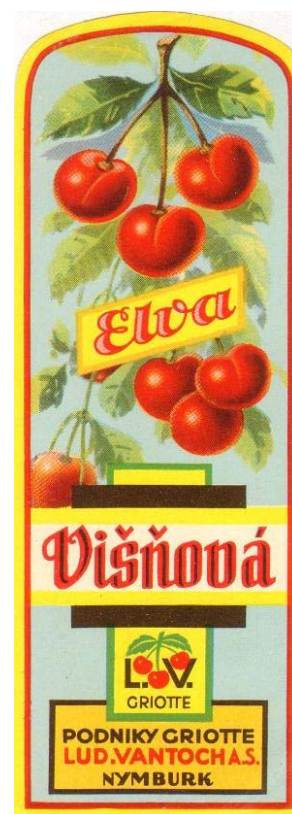
Podle dalšího hlášení bylo 29. října 1921 Ervínovi doručeno předvolání k superarbitraci. Tento výraz zná poměrně každý Čech z Haškova románu o Švejkovi. Superarbitrace je vlastně zasedání posudkové komise, která dotyčného prohlašuje neschopného další vojenské služby za pro tělesné nebo duševní vady. U Ervína se jednalo o ten první případ. Důvod i doba zranění se nikde neuvádí, ale je možné se domnívat, že byl zraněn mezi lety 1915-1919. Propouštěcím listem z 17. července 1923 byl uvolněn od 5. čs. horského praporu v Ružomberku. Ten vznikl z 12. střeleckého pluku v Čáslavi, kam za války narukoval. Kdyby jeho zranění vzniklo před válkou, nebyl by do armády přijat a v jeho cestovním pase z roku 1919 je uvedeno jako zvláštní znamení, že jeho levá ruka i noha jsou po zranění deformovány. Následkem zranění měl dva prsty na ruce ochrnuté a kulhal.

Ervín měl tedy za sebou několik policejních trestů, přesto byl stále veden jako bezúhonný, zachovalý a spořádaný občan. V tomto smyslu byl na něj vznesen v květnu 1929 dotaz Zemským úřadem v Praze, neboť byl navržen Seyvaltrovou útulnou slepých dívek na Kampě jako zástupce ku provozování kinopodniku na Vinohradech ve prospěch útulny. Jako zástupce měl být osobou spolehlivou a přítomen na každém představení. Byl prý údajně poradcem různých kinopodniků v cizině a proto je způsobilý vést podnik v duchu kulturním. V té době již jeho firma vyhlásila úpadek, jinak by si jistě nenašel čas na podobný dobročinný podnik.

Ještě v roce 1921 se k jeho rodinným poměrům uvádí, že je ženatý, majetný a má 60.000 Kč ročních příjmů. V červnu 1929 o něm policejní ředitelství vede záznam jako nemajetným, který nemá žádného zjištěného majetku a není výdělečně činný. Jeho manželství se rozpadlo a odstěhoval se od své ženy, která zůstala v jeho bytě. Poté co bylo zahájeno ono vyrovnávací řízení začal měnit častěji místa svého pobytu.

Jednání s věřiteli i manželkou asi bylo pro něj poslední kapkou a rozhodl se změnit svůj život. V pondělí 30. června obdržel od svého cestovního pasu prodloužení platnosti jeho platnosti na další dva roky. Na 21. listopadu 1930 bylo nařizováno jednání Okresního soudu civilního v Praze ve věci pojišťovny Continental, kam měl být Ervín předvolán jako svědek. Žalovanou stranou byl tehdy Leo Vantoch pro spor o 266 Kč. Jelikož se Ervín nedostavil, nařídil Okresní soud trestní doručení obsílky policejním komisařstvím. Na dokumentech následují texty jako nutné a velice nutné, jenže Ervín zmizel. Policejní komisařství v Jindřišské ulici oznámilo, že doručení nelze provést, proto mu bylo soudem uloženo, aby se pokusilo doručit obsílku v noci, také marně. Na známých adresách už nebyl. Policii se podařilo zjistit, že pracuje v již zmíněném bankovním závodě Emila Turnovského, ale tak se dozvěděli, že je na cestách mimo Prahu.

Pod výrazem bankovní závod si asi dnes představíme přinejmenším soukromou banku nebo směnárnu. Ve skutečnosti to byl podnik zabývající se prodejem losů. To už ho hledal soud nejen jako svědka, ale jako obžalovaného. Ve věci úpadku firmy Grand Vantoch byl obviněn podle §183, 197 a 200 trestního zákona pro zpronevěru a podvod, podle kterých mu hrozilo až pět let vězení. Kromě toho byl v souvislosti s prací u Turnovského podezřelý pro spáchání losového podvodu na pana Mannovi a rolníkovi Václavu Linkovi. Ten ohlásil četnické stanici v Polepech, že mu byla způsobena škoda v obnosu 17.000 Kč. Policie si nevěděla rady, kde Ervína hledat a tak si pozvala Lea k výslechu, aby sdělil, kde se jeho bratr vyskytuje jeho bratr. Uvedl, že byl firmou Turnovský poslán do Anglie a později do Paříže, ale že údajným pachatelem by mohl být Ervínův obchodní cestující jakýsi Flesek z Trutnova, který pod jménem svého zaměstnavatele prý už

spáchal více podvodů. Naopak Turnovský uvedl, že byl Ervín propuštěn poněvadž firmu podvedl. Oběma poškozeným byla předložena fotografie, ale Mann ani Linka, Ervína nepoznali a sdělili, že pachatelem není. V tomto ohledu byl očištěn.

Počátkem července 1931 policie uvádí, že Ervín už několik měsíců v Praze nebydlí a odstěhoval se neznámo kam do Paříže. Jeho manželka Klementýna s ním už nežila ve společné domácnosti a víc se o něj prý nestará. Policie byla úkolována trestním soudem, aby vypátrala jeho pobyt. Začínají se objevovat zprávy, že žije v Paříži, že odjel k moři, ale dokonce že je v Londýně u firmy Turnovsky Ltd. na Burlington Gardens. To už o něj měl zájem i úřad pro vyměřování poplatků pro dlužné daně a tak se žádosti z různých stran na zjištění jeho pobytu hromadí, ale výsledek žádný. V říjnu 1931 bylo po něm zveřejněno celostátní pátrání v policejním oznamovateli č.132.

Klementina Vantochová uváděla, že se o Ervína nezajímá, ale přesto ho potřebovala, když se s ním chtěla dát rozvést. Musela mu doručit žalobu na rozlukou manželství, ale to nešlo. Nakonec uveřejnila výzvu, tzv. veřejnou vyhlášku, kterou svého manžela vyzvala k návratu. Poté podala žádost o rozvod k soudu. Tomu, ale výzva nestačila a vyzvala Klementínu k doplnění. Ta se proto obrátila 9. června 1932 na policii, aby jí vystavila doklad o Ervínově nevěstnosti. Ta jí potvrzení vystavila a soud rozvod uznal.

Po Ervínovi stále nebyla ani stopa. Až 4. listopadu 1933 byl zapsán k pobytu v Nerudově ulici na Vinohradech u jisté Růženy Veselé. Přitom policie měla sledovat již jeho přechod hranic. Kromě toho je záhadou, jak a kde mu byl prodloužen pas, když při jeho odjezdu v roce 1930 byl prodloužen jen na dva roky. To už policie neřešila a pátrání po Ervínovi bylo zastaveno. Různá řízení proti jeho osobě, ale pokračovala. Tak raději den před koncem roku opět odjel do Londýna. Na další čtyři roky se po něm slehla zem až 2. prosince 1937 se objevil opět v Praze a přihlásil se k pobytu u své matky Kamilly. Zase jen na okamžik, vyřídil si své a v lednu 1938 odjel do Londýna, ale tentokrát se z Anglie už nevrátil. V květnu 1940 se stal příslušníkem naší vojenské jednotky v Anglii, ale bojů se neúčastnil. Po válce pracoval jako laborant a 9. července 1949 došlo k jeho naturalizaci, tedy získal britské občanství.

Leo Vantoch

To Leo Vantoch (někdy se psal v českém tvaru Lev nebo francouzském Leon) se již dříve podílel na podnikání se svým bratrem Viktorem v Německu, stejně tak působil, ale i v odlišných podnicích, např. byl ředitel firmy Praga v Berlíně nebo jednatelem Společnosti pro cestování a návštěvu lázní „Star“ ve Vršovicích. Poté, co přestal být ředitel v Griotce se stal obchodním cestujícím, ale jeho vlastní a samostatné podnikání přišlo na řadu až v roce 1935, kdy si společně s Bedřichem Goldschmidtem založili veřejnou obchodní společnost Vantoch a spol., která nakupovala a prodávala staré i nové kovy s výjimkou drahých. Bedřich, resp. Friedrich Goldschmidt se narodil v Bad Hersfeldu a byl říšským Němcem, ale od listopadu 1933 žil v Praze. Podle spisu v září 1938 před vyhlášením mobilizace utekl za hranice a svůj zdejší majetek rychle rozprodal. Zde se můžeme dopouštět jen spekulací. Možná utíkal jako Němec, který nebyl v té době v Praze vůbec vítán. Do armády by určitě nerukoval, jako cizinec nemusel a pokud odešel z Německa už v roce 1933, kdy nastoupil k moci Hitler a byl by případně Židem, pak by neutíkal do Německa. Dokumenty v tomto ohledu mlčí. I jemu jako nevěstnému společníkovi byl opět ustanoven opatrovník, aby se firma mohla likvidovat. Vzhledem k židovskému původu Leo Vantocha se o věc začal zajímat Oberlandrat. K výmazu firmy došlo 22. listopadu 1941.

Leo Vantoch (3.11.1886 - 1944)

Smutnou tečkou je dopis z 20. června 1942, kdy se dotazuje Poplatkový úřad v Praze na to, kdo uhradí inzerát za oznámení o likvidaci a výmazu firmy, když povinné straně Leo Vantochovi nemohl být doručen platební příkaz, protože adresát přesídlil s transportem Židů. Byrokracie dbající do puntíku splnění povinností využívá německé terminologie přesídlení na místo vraždy. Z tohoto pohledu ještě stojí za zmínku několik maličkostí. Leo Vantoch ve své žádosti o prodloužení cestovního pasu z 10. dubna 1939 uvedl, že je rozvedený, náboženství evangelického. V úředním popisu osoby se mj. uvádí, že měl zuby plombované zlatem. Nic neobvyklého, ale nacisty zajímala i taková věc.

Likvidace firmy nebo prodej

Je čas navázat níř příběhu zpět do Nymburka. Ten jsme opustili po valné hromadě v září 1926, kdy Ervín odmítl podepsat protokol. Anglobanka měla podnik pevně v rukou. V prosinci 1926 dosadila do správní rady JUDr. Pavla Eisnera a JUDr. Bedřicha Gellnera, oba náměstci ředitele banky, kteří společně s JUDr. Emilem Rindem řídí Griotku. Ludvík Vantoch, byť členem správní rady již nemá vliv ani sílu zasahovat. Na 13. řádné valné hromadě konané 15. května 1928 zazněla v úvodu smutná zpráva a vzpomínka. Ludvík Vantoch zemřel. Přes veškerou snahu se mi nepodařilo zjistit přesné datum úmrtí.

Anglobanka vlastně převzala řízení podniku a snažila se, aby za každou cenu dostala zpět peníze, které do podniku utopila. Buď tím, že podnik postaví na nohy, bez větších investic nebo že postupně rozprodá co půjde a podnik zanikne. To se přirozeně Kamile Vantochové, která s manželem celý život Griotku budovala nelíbilo. Zřejmě se rozhodla pro zásadní krok, který by za života manžela asi nikdy neudělala. Rozhodla se spojit s dávným „nepřítelem“, Ludvíkovým bratrem Gustavem z Lysé nad Labem. Jeho podnik již řídili jeho dva synové Max a Otto Vantochovi společně se svými manželkami Evžou a Jorskou. Podnik v Lysé byl budován od roku 1883 pomalu, ale na poctivých základech a dosáhl opravdu velmi solidní úrovně.

Produkoval kromě griotky a dalších likérů speciální estragonový a vinný ocet a také vyráběl hořčici značky GUWA (tedy Gustav Vantoch). Nečekaný kontakt Kamilly vlastně pomohl i závodu v Lysé. Ten se totiž neměl kam rozšířit a tak zpráva o nymburské továrně i tak trochu pomohla. Kamila je informovala, že banka hodlá továrnu nejspíš zavřít a nabídla jim, že by podnik mohli odkoupit s tím, že by jim v tom pomohla.

Pohled na továrnu Gustava Vantocha v Lysé nad Labem v roce 1926

Jednání s Anglobankou aneb Wantoch kupuje Wantocha

Max i Otto Wantoch se poměrně rychle spojili s bankou a začali zjišťovat stav podniku. To vše proběhlo ještě během léta a od října 1928 až do počátku ledna se tvořila závěrečná nabídka. Nabídky byly vlastně dvě. První znamenala odkoupení podniku jako takového, ovšem čistě bez závazků a pohledávek, tedy jen budovy, stroje, zásoby, receptury značky apod. Druhá nabídka pak byla postavena tak, že odkoupí od Anglobanky všechny akcie, které do té doby získala, tedy 1.052 akcií (70,13%) a pokusí se od rodiny Wantochů odkoupit zbytek z jejich držení tedy 448 ks akcií (29,86%). Ty držela zejména Kamila Wantochová, její dcery Elsa Adresová a její muž Pavel. Wantochové si ale přesto vyměnili, že koupí-li pouze akcie bude část závazků a pohledávek zlikvidována. Pak už stačilo vyjednat cenu.

Poměrně důležitá byla okolnost ohledně rafinerie lihu a svobodného skladiště surového lihu, které Griotka provozovala. Rafinerie vznikla v roce 1918 díky Josefu Kubičkovi a jeho kontaktům. Griotka se stala členem Jednoty československých rafinerií lihu a byl jí přidělen roční kontingent, který smí zpracovat. Díky tomu, že zpracovávala líh nejen pro svoji potřebu, ale i pro státní monopol, bylo umožněno jí mít ono svobodné skladiště které nepodléhalo některým daním. Poté co se podnik téměř položil po krachu Bohemie, byla z rozhodnutí Anglobanky rafinerie zastavena. Přidělený kontingent však byl plně používán a buď se prodal jiným lihovarům, které předepsané množství vyrobily sami nebo si Griotka občas přece jen něco vyrobila. Wantochové však neměli o vlastní rafinerii zájem, ale tím, že byla uprostřed areálu jí samostatně prodat nemohli. Společně s bankou proto nabídli zájemcům prodej rafinačního oprávnění, které k provozu každý potřeboval. To však podléhalo povolení jednoty lihovarů, což však v zájmu zachování kontingentu nebyl problém. Jinak by totiž vše zaniklo. Zájemce se pochopitelně našel a byla sjednána i cena.

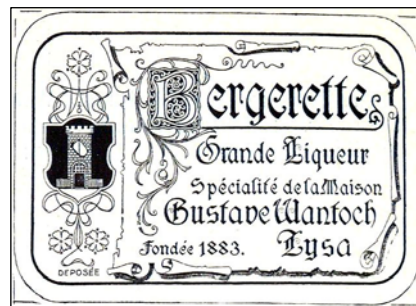
Kupcem se stala Jednota čl. rafinerií lihu. Za vzdání se oprávnění k provozu rafinerie, strojní vybavení a 110 sudů nabídla cenu 1.400.000 Kč.

Firma Gustav Wantoch předala 23. ledna 1929 závěrečnou nabídku Anglobance i Podnikům Griotte. Na jednáních s bankou totiž bylo sjednáno, že bez ohledu na způsob odkoupení podniku se Wantochové ujmou ihned řízení podniku, tedy ještě v době před jeho odkoupením. Jako forma bylo sjednáno propachtování podniku s nájmem 10.000 Kč za rok s následnou opcí na jeho odkoupení. Cena podniku byla sjednána na 1.300.000 Kč, která měla být uhrazena do šesti měsíců s tím, že banka na své útraty zajistí nepřevzaté pohledávky, zbaví podniku určitých závazků a smluv, které nebyly převzaty a zajistí i další záležitosti, např. vyklizení vily.

Správní rada 26. ledna 1929 odvolala prokuru Pavla Andrese, Václava Loukoty a Kamily Wantochové. Současně jim nařídila vyklidit firemní vilu, protože vlastně neměli žádnou smlouvu v ní bydlet. Banka začala řešit nepřevzaté záležitosti, např.

výpovědi dvou topičů, které Max a Otto propustili, dále smír s firmou František Radó z Užhorodu, který dlužil firmě, ale i ona jemu. Byly srovnány licenční záležitosti s firmou Rudolf Herzer, Wien, která odebrala v letech 1927 a 1928 přes 33.600 litrů likérů. Asi 65% z toho byla Griotka a Sagavir, zbytek pak ostatní produkty. Dokonce byla vyřizena i záležitost Josefa Wantocha. Již o něm byla krátce řeč, byl to syn Leopolda. V roce 1923 odebral od firmy 1.200 l likérů, které prodal v Itálii, ale ne zcela zaplatil.

Také s Kamilou došlo k vyrovnání a 1. března 1929 ohlásila, že za podniky Griotte nemá žádné nároky. Zavázala se, stejně jako Adresovi vyklidit vilu. Také se konečně podařilo s Kamilou a Adresovými uzavřít smlouvu na prodej akcií a v pátek 19. dubna 1929 prodala svoje akcie i Anglobanka za celkovou cenu 1.385.000 Kč. Banka tak celkem za akcie i prodej rafinerie dostala 2.785.000 Kč. Následovalo vyúčtování úroků a rozpor u některých pohledávek, takže v lednu 1930 banka ve své důvěrné zprávě konstatovala, že ve finále utrhla asi o 262.000 Kč méně. To považovala za příznivé, když se prý uváží, že ročně trtila půl milionu na úrocích, z původního závazku firmy ve výši 7.500.000 Kč.

Etikety Gustava Wantocha v Lysé. Kromě likérů Griotte a Bergerette též z čokolády a octů.

Účtenky Gustava Wantocha a Griotky před převzetím firmy do roku 1929 Účtenky po roce 1930, kdy se výrobky obou firem nabízely společně

Původní pohledávka zanikla odkoupením podniku, Wantoch se ale musel zavázat, že dalších 10 let zůstane v obchodním (bankovním) spojení s Anglobankou.

V úterý 30. dubna 1929 byl kooptován do správní rady Max Wantoch a Ottovi udělena prokura. O měsíc později byla Ottovi prokura odebrána a byl jmenován do správní rady. Právo prokury bylo uděleno Evže a Jožce Wantochové. Ve správní radě ještě zůstal JUDr. Emil Rind za Anglobanku do roku 1939. Předání podniku i celé zaplacení se táhlo asi rok, ale banka si i poté ponechala po dohodě dohled nad podnikem, který úvěrovala.

V pátek 13. září 1929 se konala 14. řádná valná hromada za účasti pěti akcionářů. Anglobanka reprezentovala 800 akcií (53,34%) Max, Otto, Joža a Evža měli každý po 175 akciích (po 11,66%). To byla vlastně poprvé kdy se zúčastnilo hromady 100% akcií. Předložená bilance za rok 1928 byla schválena se ztrátou ve výši 114.663,52 Kč.

Následná 15. valná hromada 31. května 1930 se usnesla na zvýšení kapitálu o částku 1,2 mil. korun na 1.500.000 Kč vydáním 6.000 kusů nových akcií na jméno po 200 Kč. Usnesení bylo schváleno ministerstvem vnitra 17. srpna 1931. Zvýšení kapitálu bylo do rejstříku 29. května 1934.

Ve stejné valné hromadě byla schválena také změna stanov a to rozšíření činnosti o zřízení výroby octa a hořčice a velkoobchod vínem. Tyto činnosti byly doposud zapsány v podniku v Lysé, ale převodem výroby je bylo nutné zapsat i v Griotce. Vraťme se ještě na chvíli k příběhu Gustava Wantocha. Jeho podnik jsme zmiňovali naposledy v na přelomu století. Gustav Wantoch se při svých 61. narozeninách rozhodl předat firmu svým synům. Asi bychom čekali, že jí prostě předal, ale on s nimi uzavřel kupní smlouvu. Tou jim prodal on i jeho žena celý podnik se všemi právy i závazky za cenu 619.851,19 K k datu 31. července 1919. Synové byli již dávno tichými společníky a tak část ceny byla uhrazena jejich konty ve firmě, takže k úhradě připadlo 401.183,33 K. Tato částka se úročila 4% p.a.. Úroky měly být placeny pololetně, kdežto cena (kapitál) počínajíc 1. lednem 1922 ve splátkách po 30.000 K ročně. Otto a Max Wantochové si založili veřejnou obchodní společnost, která tak převzala dosavadní podnik. Gustav a Klára Wantochovi měli ještě dceru Klementinu a syna Františka. Během 1. světové války upadl do ruského zajetí a do Lysé se vrátil až v roce 1922. Dohodl se s bratry a odjel do Vídně, kde založil a vedl filiálku firmy, kterou vedl do roku 1931. Po zakoupení Podniků Griotte nechali Wantochové svoji firmu v Lysé zlikvidovat, nebyl důvod mít dvě firmy se stejnou činností a 22. srpna 1931 byla firma vymazána z rejstříku. Obchody ve Vídni převzal František a dál je provozoval, ale i přes finanční podporu z rodiny musel vyhlásit v roce 1933 úpadek a přestěhoval s manželkou Alicí a dcerou Lilly do Prahy. Tady se ještě v roce 1936 narodila dcera Věra. Koncem ledna 1942 odešli do Terezína a z něj transportem označeným „Ag“ putovali do Polska, kde všichni zahynuli.

Wantochové rozjíždějí podnik

S krizí ve 30. letech přišel propad tržeb z obchodu lihovin. Naštěstí byla postavena výroba též na nealko nápojích, výrobě octa a hořčice přesunutě do Lysé. Právě budovy rozšířené rafinerie lihu umožňovali po drobné úpravě tuto výrobu. Vznikla zde i kvasárna octa. Výroby své griotky se Wantochové vzdali, stejně jako dalších likérů a plně převzali zavedené značky i výrobky Griotky. V roce 1932 začala výroba ovocných vín a moštu značky Jableta, krátce na to též Vermouthu, na který se dováželo koření z Itálie.

V roce 1930 byla obzvláště dlouhá a tuhá zima. Většina stromů pomrzlo a projevil se tak nedostatek višní a švestek. Všechno ovoce si firma dovezla z Maďarska a Balkánu.

Reklamy na hořčici a mošt z roku 1935

Max Wantoch se spojil s profesory pomologického ústavu a vysoké školy a s jejich pomocí chtěl místní zemědělce naučit pěstovat víc ovoce. Nejprve zjistil jaké odrůdy višně se nejlépe hodí do zdejší půdy a ze Španělska dovezl asi 1.200 stromků. Většinu z nich pak nechal vysázet do zahrady za továrnu.

Zvolil višně s názvem Ministr Podbielski. Za pomoci sadaře Jaroslava Veselého v Molitorově pak vypěstoval z této kyselky vlastní odrůdu, která byla nazvána Vantochova višně. Její plody jsou větší než u kyselky Ministr Podbielski a jeho temeno je široce zaoblono. Výška plodu dosahuje asi 22 a šířka 25 mm. Váha 10 plodů dosahuje okolo 60 g. Barva plodů je tmavorudá, slupka lesklá a dobře snímatelná. V jednom plodu je asi 3,2 ccm výborné šťávy. Chuť je ostřejší kořeněná a příjemně navinulá. Plody dozrávají v polovině července. Tak hovoří o této višni odborná literatura. Bohužel stromy vysázené u továrny neměly úrodu větší než 500 kg, což měla být úroda z pouhých dvou stromů. V roce 1947 byl sad vykácen. Dnes je na jeho sídlišti.

I v době krize se firmě dařilo. Aby nemusela propouštět byla pracovní doba zkrácena na šest hodin. Asi v roce 1933 se začal z višně vyrábět i džem značky Griotte. Firma si byla vědoma, že višně jsou její doménou.

Po uzavření továrny v Lysé se část zaměstnanců rozhodla přejít s Wantochovými do Nymburka a dojíždět. Mezi nimi byl i Václav Buldra. Pracoval v Lysé již od 20. let jako úředník. V roce 1925 se stal samostatným inkasistou a postupně povyšoval. Ve schůzi správní rady 17. listopadu 1938 byl jmenován prokuristou firmy. V dubnu 1938 slavila firma 70. výročí svého vzniku. Velké oslavy se na jaře ani v létě nekonaly. Pochmurná doba završená pomnichovským marasmem nedávala moc důvodů k oslavám. Mnozí tušili co bude následovat a radili Wantochům, aby včas odešli za hranice.

V druhé polovině 30. let se v továrně začala zapracovávat další generace, syn Maxe Miloš a Ottův syn Hanuš. Ten po studiu karlínské obchodní akademie odešel do Bordeaux, kde pracoval ve vinařství a obchodoval s vínem a poté pracoval v přístavu v Antverpách. V červnu 1938 se vrátil do Nymburka. Už v té době zvažovala rodina emigraci. Nikdo ale neměl v zahraničí žádné peníze, v té době už nešlo bez povolení Národní banky převést devizy a cokoli cenného vyvézt. Rodina se rozhodla zůstat doma. Po Mnichovu bylo jasné, že se Hitler nezastaví a tak začaly přípravy na změny ve firmě.

Poslední změnou bylo jmenování Ing. Antonína Jana Čeliše, průmyslového tajemníka v Nymburce na místo JUDr. Rinda, který po letech na funkci rezignoval.

V sobotu 4. února 1939 se sešla mimořádná valná hromada, která rozhodla zejména o změně stanov. Nově se členy správní rady mohli stát i neakcionáři. To už byla příprava na pozdější změny. Hlavně byly změněny akcie a to do formy na majitele. Důvod byl prostý, na akciích na jméno byly jména akcionářů a data převodů. Určení židovského majetku by bylo dílem okamžiku. Změny schválilo ministerstvo vnitř 28. února 1939 a v povolení uvedlo podmínku, že firma provede výměnu akcií do 2 měsíců. Nové akcie vytištěné s datem emise 1. března 1939 byly vyměněny za staré kusy, které byly pečlivě zničeny. Zvláštností na akciích jsou podpisy. Kromě Josky Wantochové jako členky správní rady je zde podepsán Václav Buldra, který měl jen právo prokury. Za firmu mohl sice jednat, ale podpis na akciích je velmi neobvyklý. Důvod je jasný. Akcie byly vytištěny až po vzniku Protektorátu. Znějí na koruny, ale už ne československé. Díky tomu, že akcie byly zpětně převedeny s datem před 15. březnem, musela být tato okolnost utajena. Fiktivní převod nesměla nová správní rada znát a tak se použily místo ručních dostupné tištěné podpisy.

Záchrana majetku i holého života

Ráno 15. března 1939 již nenechalo nikoho na pochybách co bude asi následovat. Po rodinné poradě bylo rozhodnuto. Hanuš musí odjet do Anglie. Ostatní členové rodiny odjeli do Prahy za přáteli, kteří jim pomohli zajistit převody akcií do správných rukou.

V pátek 24. března 1939 zasedla narychlo svolaná správní rada, která přijala rezignace Josky a Evžy Wantochových na členství v radě. Noví členové advokát JUDr. Josef Brožek a bývalý rada okresního výboru Josef Dusil, jmenovaní již 4. února, odvolali prokuru Maxu a Ottovi. Do rady byl ještě 30. března kooptován Christian Mrasek z Radotína a Vladimír Tichý ze Smíchova. V prosinci 1940 vystoupil ze správní rady Antonín Jan Čeliš a za něj byla v lednu 1941 jmenována JUDr. Vojtěška Morávková.

Jména těchto osob jsou velmi klíčová. Dusil, Tichý, Mrasek a Morávková byli ti, kterým byly fiktivně prodány akcie firmy, aby nedošlo k její arizaci. Každý z nich získal 1.875 akcií tedy 25% podíl. Němci se snažili i za přispění Čeliše prověřit okolnosti převodu akcií a to až do roku 1942. Naštěstí všichni zúčastnění tlak vydrželi, ale nikdo si nebyl úplně jistý. Proto došlo ještě k převodu většiny akcií do rukou Christiana Mraska. Šlo o bývalého ředitele cukrovarů, původem ze Sudet a jako takový měl německou příslušnost, přesto s Němci nesympatizoval. Gestapo nakonec muselo ustoupit a dalo s prověřováním převodů pokoj. Antonín J. Čeliš byl dlouholetým zaměstnancem a zdálo se, že se mu dá důvěřovat, ale po vzniku Protektorátu se přidal k Němcům. Na Gestapu a vůbec u různých německých úřadů byl pravidelným až každodenním hostem a hlásil všechno co se mu v továrně nelíbilo. Veřejně se svým vlivem chlubil a vyvolával tak strach a nátlak k prosazení svých přání a rozhodnutí. Podařilo se ho však v roce 1940 donutit, aby vystoupil

Višňový sad s odrůdou Vantochovy višně za továrnou, 1938

Odrůda Vantochova višně

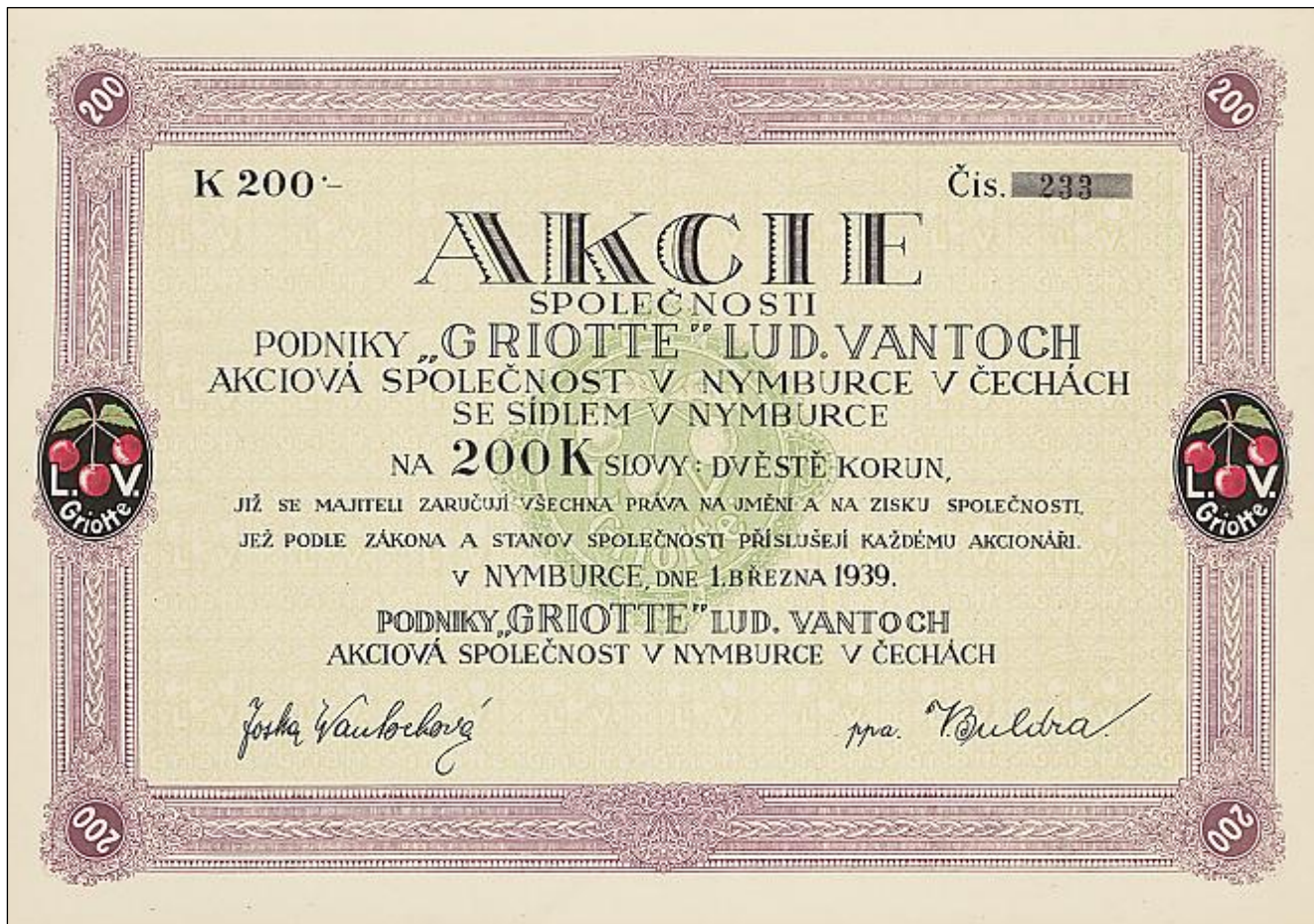

Václav Buldra (22.9.1906-24.10.1985)

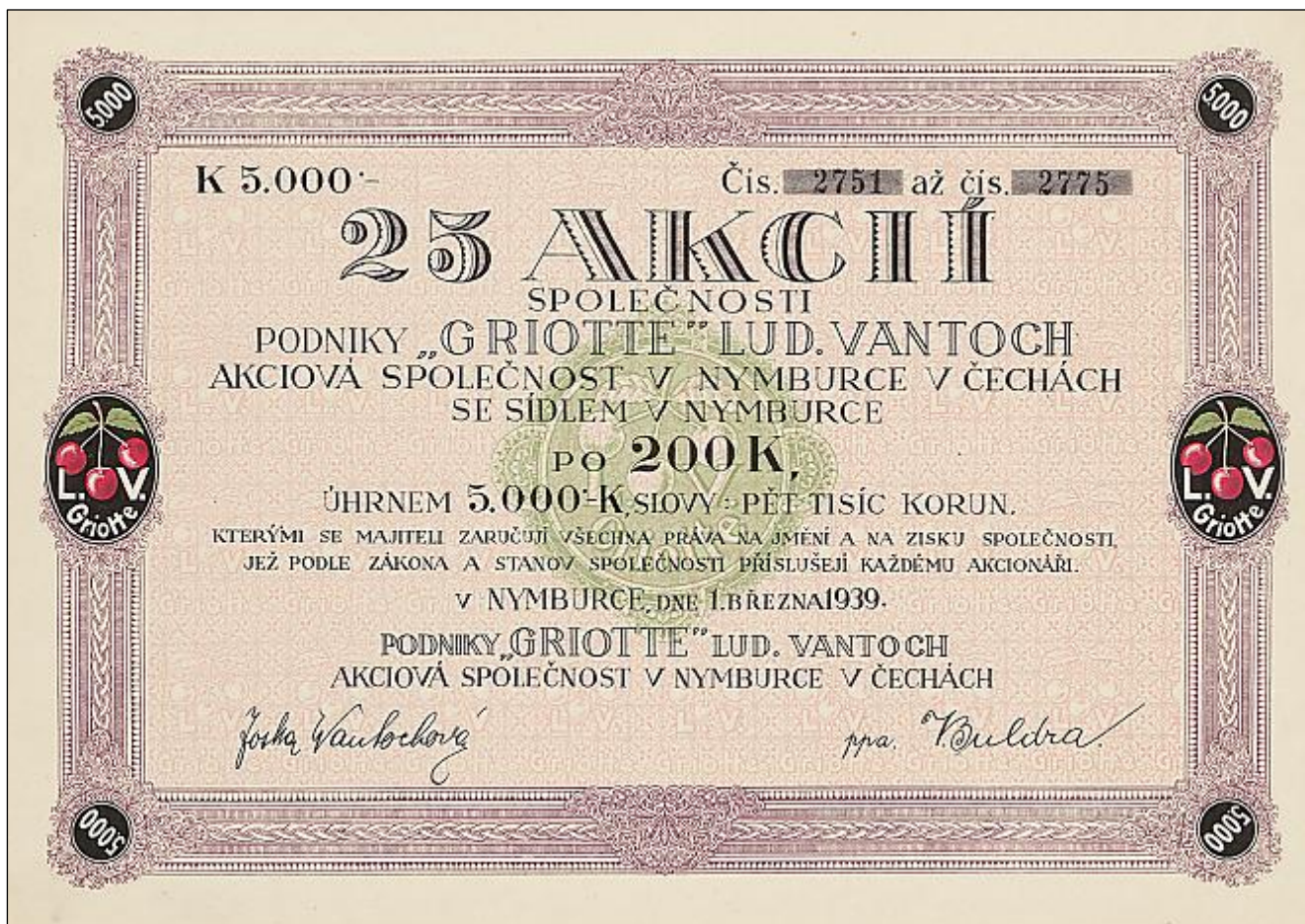

Václav Loukota, prokurista a ředitel

B665 – Akcie firmy Podniky „Griotte“ Lud. Vantoch a. s. v Nymburce v Čechách na 200 K s datem emise 1.3.1939, tiskárna neuvedena

B280 – 25 akcií firmy Podniky „Griotte“ Lud. Vantoch a. s. v Nymburce v Čechách na 5.000 K s datem emise 1.3.1939, tiskárna neuvedena

ze správní rady, zůstal však prokuristou ředitelem firmy. Čeliš se o to víc snažil dostat komukoliv v továrně na kobylku. Při jedné prohlídce v továrně byly nalezeny knihy Masaryka a Beneše, dokonce s jejich podpisy. Čeliš hned událost oznámil a vyhledával, že to bude stát nejméně čtyři Židy život. Jednou z posledních jeho aktivit byl nátlak na správní radu, aby změnila název firmy. Na svém zasedání 3. května 1943 byl schválen nový název Podniky „Griotte“ akciová společnost Nymburk. Vypadlo tak jméno zakladatele firmy. Zajímavostí je, že nový název byl zapsán také v dalších jazycích. Kromě němčiny ještě ve francouzsky, anglicky, italsky, holandsky, španělsky a dokonce rusky. Po změně názvu byl Čeliš povolán do Wehrmachtu a tak se ho firma definitivně v srpnu 1943 zbavila a odvolala mu prokuru. Němci do továrny dojížděli dál i bez Čeliše za účelem různých i smyšlených kontrol.

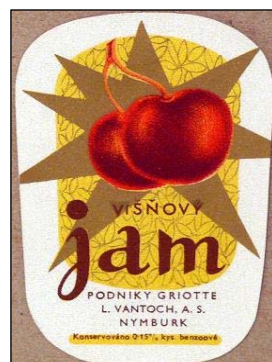
V roce 1941 byl ředitel Václav Buldra krátce zatčen a vězněn na Pankráci pro svůj údajný styk s Židy, nepřátelský postoj k Říši a své smyšlení. V roce 1942 zase řediteli Loukotovi Gestapo při prohlídce vyrábělo byt. Pro údajné hospodářské přečiny a neloajální postoj k Němcům byl zatčen také zaměstnanec František Buldra. Firma uchránila před nasazením řadu dělníků, přestože pracovní úřad naléhal na jejich uvolnění. Mezi dělníky byl i bývalý plk. Václav Nouzák, který byl členem odboje a v době převratu vedl řadu akcí v Nymburce a okolí. Kolem roku 1943 se měnila situace v zásobování a Němci naopak firmě nařídili co největší výrobu a dodávky lihovin pro armádu. Do značné míry se dařilo dodávky zdržovat a zachránit je až do konce války. Ředitel Loukota a Buldra dělali co jen v řízeném hospodářství šlo. Začal se vyrábět umělý med a další náhražkové potraviny. Nově zahájena výroba lučebnin, léčiv a pěstování léčivých rostlin. Bylo povoleno zpracovávání veškerých průmyslových odpadů.

V roce 1944 se už vyráběla převážně hořčice, marmelády, džemy, a ocet. Výroba a odbytí likérů nedosáhl ani poloviny toho co v roce 1943. Úmyslem vedení bylo záměrně snažit výrobu likérů a vyrábět spíše pro výživu českého obyvatelstva. Likéry stejně nebylo možné dodávat českým odběratelům, byly totiž z příkazu Němců dodávány převážně pro německou vojenskou správu. Tak se jich dodávalo alespoň co nejméně.

Němci požadovali i marmelády a další potraviny. Z příkazu Zahradnicko-vinařského svazu musela firma dodat koncem dubna 1945 pro německou brannou moc z předepsaných 300q marmelády 1 vagon tj. 150q. Účet za dodanou marmeládu za 208.000 K zůstal neproplacen. Stejně tak i dodávka likérů za 40.000 K, přestože od začátku roku 1945 se firma snažila dodávku co nejvíc oddalovat. Německá vojenská správa urgovala a hrozila, nezbylo než přece jen něco poslat. I přes omezenou výrobu a zásobování dosáhla firma za rok 1943 zisku 214.502,25 K a za rok 1944 zisku ve výši 165.407,80 K.

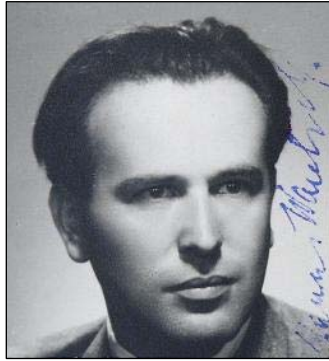
Antonín J. Čeliš (28.11.1907 - ?)

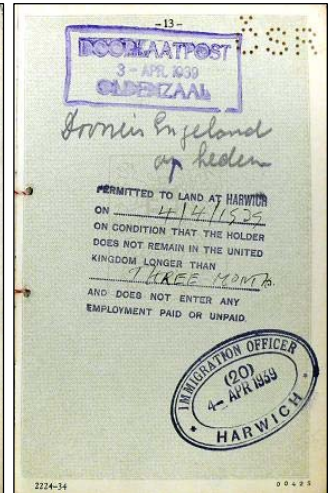
Etikety a obaly z produkce potravin. Hořčice z let 1935-1939, etikety džemů a sklenice z výroby po roce 1945

Osud Wantochů byl smutnější než osud továrny. Hanušovi se opravdu podařilo sehnat výjezdní povolení, které Němci ihned zavedli. Pas měl vystaven už v roce 1935 a naštěstí si jeho platnost nechal koncem ledna 1939 prodloužit až do září. Razítkem pohraniční stanice Terezín-Bohušovice nádraží, opustil ve čtvrtek 30. března 1939 území protektorátu. Do holandského Oldenzaalu dorazil 3. dubna

Hanuš Wantoch (30.7.1918–2005)

Pas Hanuše Wantocha z roku 1935 a razítka z jeho příjezdu do Anglie

a přes Rotterdam odplul druhý den do Anglie. Hanušovi se ještě podařilo sehnat vízum pro sestru Milenu, která za něj v červnu 1939 odjela. Ostatní členové rodiny se po opuštění továrny přestěhovali do Prahy a během července 1942 odjeli do Terezína. Shodou okolností na stejné nádraží kde Hanuš opouštěl vlast, oni ale směřovali po jiné koleji do ghetta. Zde se mohli potkat Kamila Vantochovou, Lea, Elsu a Pavla Andresovi. Ti se ještě v roce 1940 pokusili emigrovat až do Šanghaje, ale všechny čekal stejný osud, nejprve Terezín a pak transport do Osvětimi. Kamila, Elsa a Max Wantoch zemřeli ještě v Terezíně, ostatní se z Osvětimi už nikdy nevrátili. Z celé rodiny přežil jen Milena a Hanuš.

Hanuš se v Anglii přihlásil 25. ledna 1940 do naší armády a narukoval do 2. pěšího pluku 7. roty k tzv. hospodářské službě kde do konce války dosáhl hodnosti nadporučíka. Milena si našla práci nejdříve jako služka a později jako ošetřovatelka v Birminghamu. V květnu 1945 se oba vrátili do Československa. Milena se dokonce dostala s červeným křížem do Terezína, kde pomáhala při likvidaci tyfové nákazy.

Po válce znova čili než přišel únor 1948

Od soboty 5. května 1945 přestala továrna pracovat. Většina osazenstva se účastnila revolučních bojů. Po osvobození zůstal provoz zastaven, ale po 20. květnu se již začalo zase vyrábět. Všechny vyráběné lihoviny a potraviny podléhali přidělovému systému jako vázané zboží. Bohužel jednotky Rudé armády si odebíraly volně co chtěli. Na firemní hlášení národnímu výboru i výrobním svazům, ale nikdo nereagoval. Odvezené zboží bylo distribuováno bez povolení protože vojáci nejen konzumovali, ale s produkty i kšeftovali.

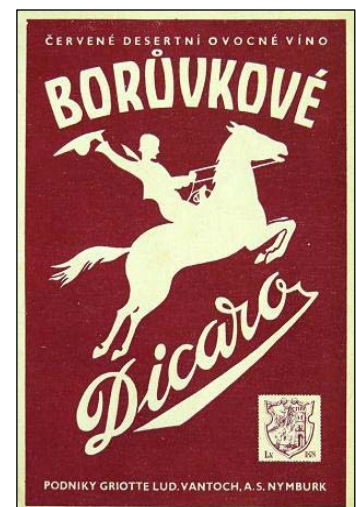
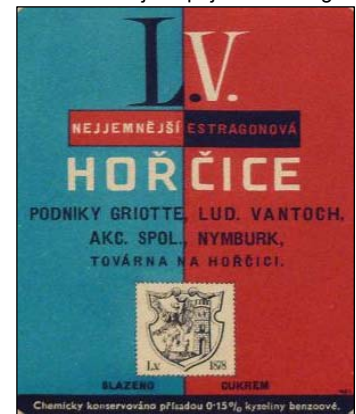
První co se začalo vyrábět byl umělý med. Na ten totiž byly ve skladech k dispozici papírové kelímky a tak Svaz pro kakao a cukroviny v Praze výrobu znovu povolil.

Hanuš Vantoch se vrací do firmy. Ředitel Václav Buldra mu symbolicky předává továrnu zpět do rukou rodiny. Postupně se potvrzuje, že nikdo další nepřežil. Příbuzný Vantochů JUDr. V. Šnábl se dostavil na zasedání správní rady 30. května 1945. Na jejím zasedání byla přijata rezignace předsedy správní rady PHMr. Christiana Mraska. Dr. Šnábl všechny informoval o krocích, které podnikl. Byl ustanoven 17. května 1945 soudem jako opatrovník rodiny Wantochovy. Na základě notářského zápisu, podle něhož majetek rodiny, tedy zejména akcie, vůbec nepřešly do jiných rukou, mu je dosavadní „fiktivní“ akcionáři vrátili zpět a on se ujal správy majetku. Dědicem byl Hanuš a Milena, ale i další příbuzní rodiny včetně samotného Šnábla. Nemovitosti v Lysé nad Labem byly vedeny pod národní správou, ale 29. ledna 1946 byl vydán výměr, kterým se vracely do rukou dědiců. Hanuš a Milena získali shodný podíl 37,50%, Šnáblůvi pak zbylých 25%. U akcií, které byly složeny do vázané úschovy na jména původních majitelů vykonával hlasování ještě v roce 1946 dr. Šnábl, později došlo k jejich rozdělení přibližně na třetiny mezi Hanuše, Milenu a Šnáblůvi.

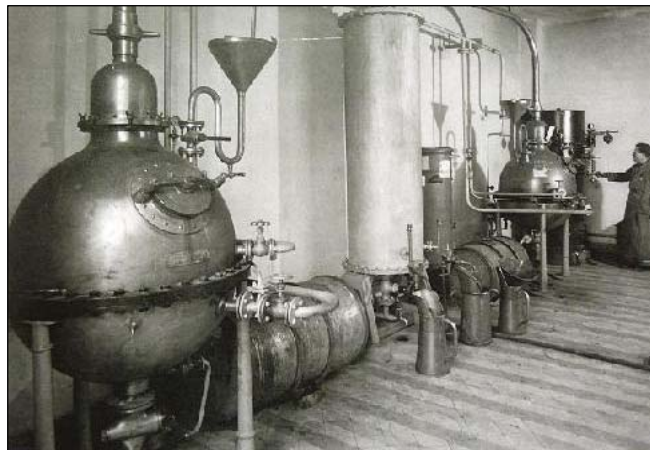
Prozatím se však řeší každodenní provoz továrny. V obnoveném provozu octárny byl přeinstalován napájecí systém Martin na lepší systém Popper. Z koncentračních táborů se začali vracet někteří dřívější dělníci jako octař Effraim Gerschenzahn nebo úředník Karel Glucker. Do řízení podniku nově zasahuje i závodní rada, které vznikaly v každém podniku s více než 20 zaměstnanci podle dekretu prezidenta republiky č.104/1945 Sb. z 27. října 1945. To už revoluční dění opadlo a začaly se vyřizovat různé osobní neshody a účty. Do práce se např. přihlásil řidič Žahour, ale závodní rada s ním odmítla spolupracovat a tak přijat nebyl. Navíc musel vyklidit služební byt. Bývalému cestujícímu zástupci Rampasovi měla rada sdělit, že ho přijmout může, ale jen jako dělníka, nikoli jako zástupce. Naproti tomu byl zástupce Fliedr na přání JUDr. Šnábla okamžitě vyhozen bez výpovědní lhůty, protože za okupace prý vyhrožoval a vydíral.

Naproti tomu, ale do správní rady nebylo možné jen tak někoho jmenovat, byl třeba souhlas příslušného ministerstva. V sobotu 23. února 1946 se konala jubilejní 30. řádná valná hromada. V té byl jako člen správní rady zvolen dr. Miroslav Kerner, jenže ministr výživy Václav Majer mu odmítl vydat souhlas s jeho jmenováním a proto Kerner informoval 1. června správní radu, že nemůže volbu přijmout.

Poválečná doba, už nebyla příznivá pro podnikání, natož akciových společností. Začala doba znárodnění a řízeného hospodářství. Pro lidi je stále zachován lístkový systém přidělu potraviny, firmám se naopak nařizuje co a kolik se toho smí vyrobit a za jaké ceny se

Fotografie z počátečního postupu výroby lihovin. Palmira a kotle na destilování. Každý likér měl svůj výrobní postup, ale základ byl obdobný.

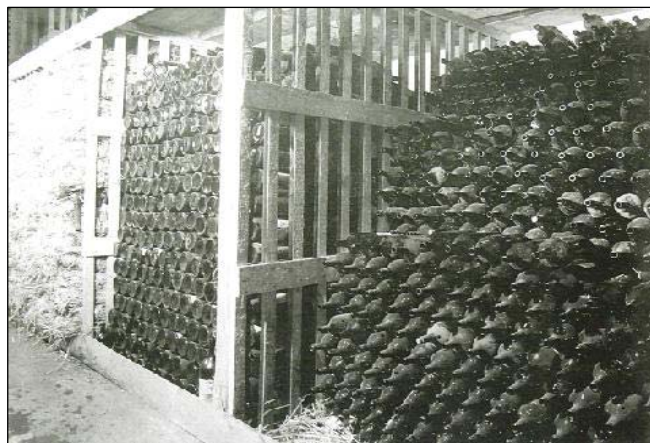

Sklad bylin, koření a příměsí do likérů např. pomerančová kůra apod. Nádoby s hotovými příchutěmi likérů jako Magua, Maraschino a další

Sudy kde zrála produkce, zejména griotky a Sagavíru, ale i dalších

Sudy na ovocná vína se používaly i na uložení vylisované šťávy

Plnárna a balírna lahví. Odtud pak putovaly do expedice a k zákazníkům.

Sklad skleněných lahví, které čekají na umytí a naplnění.

Vlastní lisovna zpracovávala čerstvé ovoce

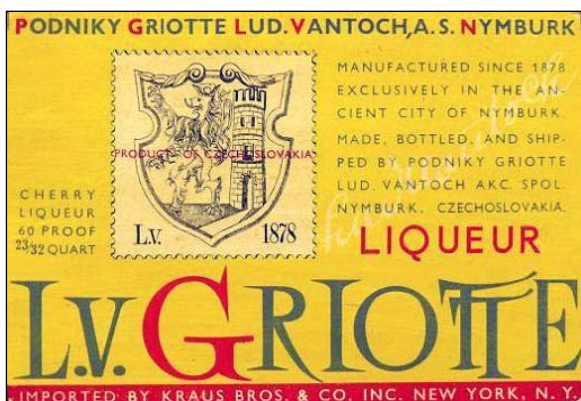
Kromě hořčice se vyráběl i ocet značky GUWA Jedničkou byla Griotka, Nuncius a Sagavír

Mlýny na hořčici. Kromě klasické se vyráběla i estragonová.

Expozice firmy na Pražském vzorkovém veletrhu 1946-1947

Etiketa na Griotku určenou pro export do USA z roku 1947

smí prodávat. Hanuš se s obrovskou chutí pustil do práce a chtěl továrnu modernizovat a rozšířit. Na to byl sjednán úvěr od Okresní záložny hospodářské v Nymburce ve výši 10 milionů Kčs. Do roku 1947 bylo proinvestována polovina. Stal se šéfem podniku. Jako své spolupracovníky si zvolil osvědčené lidi. Václav Buldra se stal prodejním ředitelem, Václav Loukota účetním ředitelem a za šéfa provozu jmenoval Karla Elhenického v té době svobodníka aspiranta. Elhenický studoval vysokou školu technickou, takže měl jako strojař odborné kvality. Navíc se oženil s Milenou Vantochovou. Do té doby zastával funkci technického šéfa Buldra, ale Elhenický se velmi dobře a rychle zapracoval.

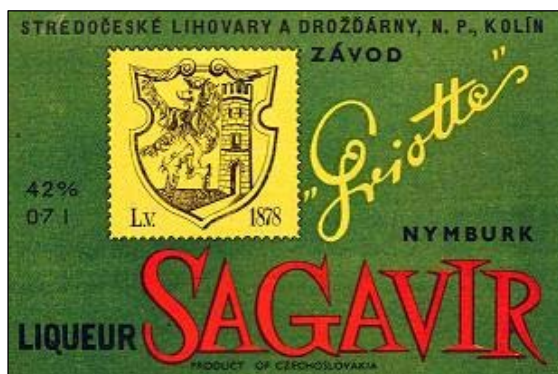
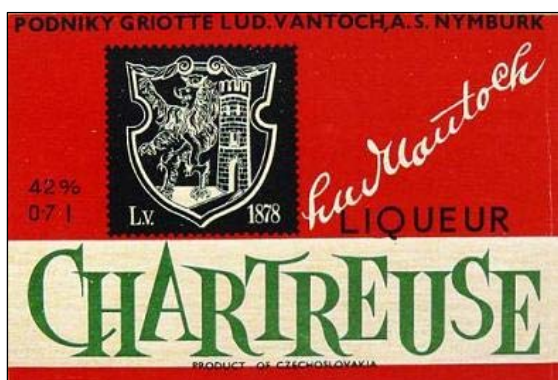
Firma měla do té doby kolem 160 různých produktů. Každý z nich měl navíc rozdílnou podobu balení, zejména tvar a velikost lahví a to někdy v různých velikostech. V rámci zjednodušení výroby zůstalo zachováno asi 20 likérů a z přibližně 120 různých tvarů lahví jich bylo nově jen pět. Ze všech etiket byly zachovány pouze tři a řadu nových nakreslil František Tichý, v té době profesor Vysoké školy uměleckoprůmyslové v Praze. Už koncem 20. let navrhoval některé reklamní cedule, takže měl s podobnou tvorbou své zkušenosti.

Rovněž dosavadní prodejní síť prostřednictvím zástupců byla téměř zrušena a došlo k zjednodušení obchodu, zachováno bylo jen 12 zástupců. Na domácím trhu byly předepsány prodejní ceny, naději tak byl export, který navíc zajišťoval i pro stát potřebné devizy. Vyváželo se zejména do Anglie, kde měl Hanuš z války své obchodní kontakty. Dodával pro NAAFI (britská vojenská nákupna) v Hannoveru a americké nákupně ve Frankfurtu, ale zboží vyvážel též přímo do USA. Hanuš uvažoval o obnovení velkoobchodu s vínem, zejména že by dovážel vybrané značky vín z Francie a Itálie, ale také pálenky a vína z Maďarska a Balkánu. Dovození předpisy v přidělovém systému hospodaření a potřeba přidělu deviz znamenala nakonec zrušení velkoobchodu.

Hospodaření firmy se začalo pozvolna zlepšovat. V roce 1946 byly zpětně schváleny valnou hromadou opravené závěrky za roky 1943 a 1944 a z celkového zisku 245.194,15 K byla schválena k vyplacení 6% dividenda tj. 90.000 Kčs. Za rok 1945 dosáhla firma zisku 681.820,35 Kčs při obratu 15.825.580,05 Kčs. V roce 1946 pak byly tržby 38 mil., za rok 1947 50 mil. a na rok 1948 byla plánována tržba na 30 až 35 milionů korun. Díky poměrně dobré bilanci bylo možné začít jednat o dalším úvěru ve výši 7 milionů Kč u Moravské banky. Jednání začala na podzim 1947 a úvěr byl schválen počátkem února. První část ve výši 1.000.000 Kčs byla bankou uvolněna 10. února 1948.

Státní lihový monopol uvolnil několik měsíců po válce pravidla pro trh s lihovinami a začala velká konkurence s ostatními výrobci. V roce 1947 přišla neúroda, která znamenala pro firmu menší přiděly cukru a lihu. V důsledku toho klesla produkce likérů, která měla být vyrovnána produkcí marmelád, hořčice a ovocných vín.

Koncem roku tak došlo k propouštění části zaměstnanců. Na konci roku 1947 bylo ve firmě 51 dělníků a 27 gážístů. K dispozici byly čtyři nákladní auta, jeden osobní automobil a firma dokonce pořídila traktor značky Hanumac včetně příslušenství.

V letech 1946-1948 probíhaly politické boje vládních stran o další znárodnování. Československo na příkaz z Moskvy muselo odmítnout účast na Marshallově plánu a podniky se nemohly ani účastnit na dodávkách pro poválečnou pomoc známou jako UNRRA. Situace pro další podnikání zde nebyla nijak růžová. Hanuš Vantoch se rozhodl zkusit Griotku prodat. Jenže komu?. Banky byly zestátněny, stejně jako velké podniky a ty neměly zájem kupovat konkurenční firmu. Pro zájemce o podnikání byla k dispozici řada konfiskátů po Němcích a kolaborantech, které si mohli za poměrně příznivou cenu koupit od Fondu národní obnovy. Do úvahy přicházel jen družstevní sektor, který zůstal vlně znárodnování ušetřen a měl přece jen nějaký volný kapitál. V tomto směru byla nejvhodnější Velkonákupní společnost družstev, zapsané společenstvo s ručením omezeným v Praze. Ředitel podniku Ing. Otakar Šimůnek, byl takovému obchodu nakloněn a jako člen KSČ (po roce 1951 se stal ministrem) si dovedl zajistit i předběžné povolení ke koupi. Jenže družstvo nemělo dostatek volného kapitálu a než se projednaly všechny záležitosti včetně dojednané ceny přišel únor 1948.

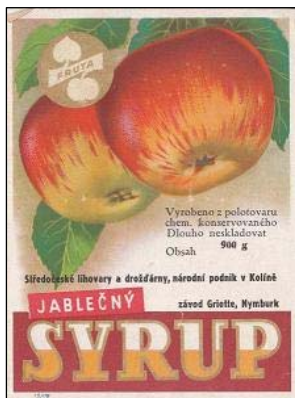
Okresní národní výbor v Nymburce vydal hned 25. února 1948 výměr o zavedení národní správy a Zemský národní výbor v Praze o dva dny později pověřil jejím výkonem Kolínské závody lihovarské a drožďácké, národní podnik. Vyhláškou ministryně výživy č.1232 byl podnik znárodněn vyhláškou č.2165 byla majetková podstata začleněna do Středočeských lihovarů a drožďáren, národního podniku v Kolíně. Po znárodnění byla zrušena výroba octa a hořčice. V roce 1952 přešel podnik pod Středočeskou Frutu, n. p., která zrušila zdejší výrobu marmelád.

Zrušena byla i výroba lihovin, která přešla do Mochova. Rozšířena byla naopak výroba sirupů a ovocných vín, ta ovšem skončila v roce 1955. Nově se zde začala zpracovávat a konzervovat zelenina. Od 70. letech byla utlumována výroba sirupů a vůbec ovocná výroba kromě kompotů. Zavedla se výroba masových hotových jídel a rostla produkce konzervované zeleniny. V roce 1993 vznikla za účasti sedmi společníků firma ZELKO spol. s r. o. která podnik privatizovala. V roce 2010 firma ukončila výrobu a propustila zbylé zaměstnance. Rok poté firmu koupil nový společník, kterým se stal známý pražský advokát a nymburský rodák JUDr. Miroslav Jansta.

Hanuš Vantoch byl 1. března 1948 zatčen o obviněn z velezrady. Novému režimu se opravdu nelíbil. Kromě toho, že byl ředitelem a spolumasitelem největší továrny v Nymburce byl také západní voják a člen místního Rotary klubu založeného v roce 1946. Počátkem května byl propuštěn z vazby a odjel na Šumavu kde se 18. května 1948 ubytoval v Javorníku u Kašperských Hor a chystal se přejít hranice.

Původní etikety jako Sagavir byly používány i po znárodnění

Místní velitelství SNB o něm ještě 25. května 1948 podává hlášení do Prahy, ale během pár dní se mu podařilo utéct do americké zóny v Německu. Nakonec šel až za oceán do Kanady, kde začal od nuly znova podnikat. Založil textilní firmu Weltex Canada Inc.

Jméno Vantoch se pomalu vytrátilo z povědomí lidí, griotka se přestala vyrábět a slavná továrna se změnila na jeden z mnoha závodů na zpracování ovoce a zeleniny. Jen díky dvěma slavným spisovatelům zůstává toto jméno alespoň částečně zachováno. Tím prvním je Bohumil Hrabal, který použil jméno do nadpisu povídky Slavná Vantochova legenda. Tím druhým je Karel Čapek, který v roce 1935 vytvořil ve své knize Válka s mlouky hlavního hrdinu kapitána Van Tocha s českým původem. V té souvislosti je zajímavé zmínit, že v roce 1840 žil na ostrově Maupiti nedaleko Tahiti český námořník František Vantoch. Ve 20. letech byly tahitské ostrovy velmi populární a není vyloučeno, že se Karel Čapek nechal inspirovat. Naopak je možné, že se Čapkem nechal inspirovat Hanuš, když si v Kanadě změnil své jméno na Van Toch. To už jsou ale jiné příběhy.

Rudolf Píša

Použitá literatura z knihovny MCP:

Ročenky Industrie Compass a Compass Jahrbuch 1901-1944

František Sýkora: Historie a současnost podnikání na Nymbursku a Poděbradsku, Městské knihy, 2001

František Ferkl: Třešně, višně a sladkovišně, Nakladatelství ČSAV, 1958

Ústřední známkový věstník (knihovna Úřadu průmyslového vlastnictví)

Osobní údaje osob: www.holocaust.cz, www.badatelna.cz, www.nacr.cz, www.actapublica.eu, www.vuapraha.cz

Spisy a policejní přihlášky: NA ČR, fond Policejního ředitelství, Praha

Archivní materiály: Firemní spisy: SOA Praha, fond KSO Praha

SOA Nymburk: Fond Okresní úřad Poděbrady, spor Griotte vs. Leo Vantoch

Etikety Leo Vantoch a Grand Vantoch Nymburk

Archiv ČNB, fond ČPB 120/5, 743/53, NBC 2180/3, PÚB 454/4, ŽB 5219/15, ŽB 6713/1 a 7520/44

Polabské muzeum – Vlastivědné muzeum, Nymburk, sbírky dokumentů

Veškeré exponáty pocházejí ze sbírek Muzea cenných papírů. Použity kusy:

B280, B665, B302, P0015, R020, T6030, T6758, AL0582 až AL0590, AL0802

a doposud nezpracované hlavičkové papíry a reklamní tisky

Originály akcií: SOA Praha, sbírka

Etikety poskytli: Ing. Jiří Pešák, Praha a Agentura NEMO, Praha

Archiv autora: sv. Benedikt, JUDr. Kubíček, lihové skladiště, PVV 1922 a Praha

Fotografie lahví: autor. Originály Polabské muzeum v Nymburce, které poskytlo

také etikety, fotografie úředníků, továrny a PVV 1946 a informace k tématu

Fotografie Anglo-československé banky v Praze: Archiv ČNB

Ostatní fotografie: Otevřená encyklopedie Wikipedie a Google mapy

Fotografie osob a pas: NA ČR, fond Policejního ředitelství Praha II 1941-1951

Při hledání pramenů a podkladů mě pomohla řada lidí, kterým velice děkuji.

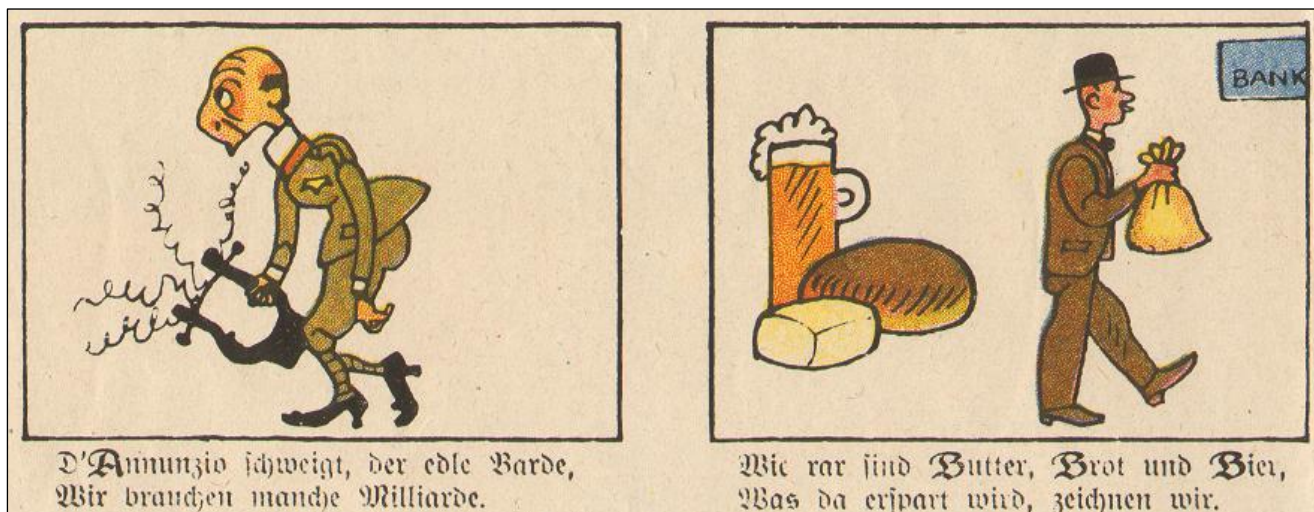
Zvláště pak děkuji Jitce Prajzlerové (NA ČR), PhDr. Eduardu Stehlíkovi (MNO),

panu Františku Sýkorovi (Polabské muzeum), Mgr. Marii Tarantové (SOA Praha),

Mgr. Igoru Votoupalovi (SOA Nymburk v Lysé) a paní Mgr. Věře Veverkové.

365 DNÍ

V úterý 28. července 1914 vyhlásilo Rakousko-Uhersko Srbsku válku. O den později začalo jeho podunajské loďstvo ostřelovat Bělehrad. Na základě uzavřených dohod začala série událostí, která zatáhla většinu evropských zemí do konfliktu později nazvaného 1. světová válka. Letos si připomínáme 99. výročí zahájení tohoto konfliktu a přesně za 365 dní si připomeneme sté výročí. Válka znamenala pro každou z bojujících stran nejen obrovské lidské a materiální škody, ale zejména obrovskou potřebu financovat válečné operace. K tomu účelu se otevřely státní pokladny a začalo vydávání válečných půjček. Ani Rakousko-Uhersko nezůstalo pozadu a už 1. listopadu 1914 vydává první z osmi válečných půjček. V průběhu války bylo vydáno nespočet propagačních materiálů, které měly přesvědčit obyvatele, aby podporovaly válečné úsilí a kupovaly válečné dluhopisy. V našich sbírkových fondech máme několik plakátů a tiskovin s těmito podpurnými akcemi a jeden z nich obsahuje abecedu válečných půjček. Na každé písmeno německé abecedy připadá jeden obrázek, kterých je na plakátu celkem 24. Proto dnes zahájíme seriál ve kterém každý měsíc představíme dva obrázky. Celý rok, až do kulatého výročí si tak budete moci číst v této abecedě a na konci si sestavit celý plakát.

A - D'Annunzio je tichý, ušlechtilý Bard, potřebujeme trochu miliard

B - Jak vzácné jsou chléb, máslo a pivo, co ušetříte to upisujte

Dnes si již řadu pojmů či reálií nevybavíme a tak krátká vysvětlující douška. Gabriele d'Annunzio (1863-1938) byl italský básník, spisovatel a válečný hrdina. Pronášel řadu projevů, aby Itálie vstoupila do války. Nechal se dobrovolně naverbovat k letectvu, kde dosáhl mnoha úspěchů a proslul svou odvahou a v boji přišel o oko. Po válce se nesmířil s připojením části Rijeky k Jugoslávii a vytvořil Svobodné město Fiume, které obsadil. Dokonce vyhlásil Itálii válku, ale po zahájení útoku italského námořnictva se vzdal. Jeho silný nacionalismus ho spojil s Mussolinim, který byl názory básníka ovlivněn.

Každý rým v celé abecedě směřoval k podpoře upisování válečných půjček a tak i na téma úspor během předělového systému byla výzva k omezení spotřeby. Banky také musely ze svých vkladů velmi často investovat do válečných půjček.

NABÍDKA

Muzeum cenných papírů, nadační fond slaví letos 5. výročí svého vzniku. Za dobu své existence poskytlo již mnoha sběratelům a firmám reprodukce svých exponátů a to jak čistě pro sběratelské potřeby tak např. do různých knih a tiskovin.

Muzeum nabízí každý rok na veletrhu Sběratel na svém stánku i nabídku originálů, které si mohou zájemci koupit. U příležitosti našeho malého výročí jsme pro Vás připravili nabídku právě originálů, které si jak sběratelé tak ostatní mohou koupit. Jelikož máme to páté výročí, budeme naše nabídky představovat pět měsíců až do listopadu, aby si zájemci mohli případně včas pořídít malou radost pod stromeček. Nabídky se budou každý měsíc měnit, ale celá nabídka počínaje dnes představenými kusy zůstane stále v nabídce do jejich vyprodání. Aby nabídka byla nejen takto pestrá, ale i ptažlivá, budou všechny kusy nabízeny se slevou 50% oproti běžné prodejní ceně. Tato akce je určena zejména pro sběratele a tedy ne pro spekulativní účely. Z toho důvodu bude moci každý objednat pouze 1 ks od konkrétního papíru a to po celou dobu nabídek nebo do vyprodání zásob. Ceny nabízené u těchto nabídek platí výhradně při objednávce z věstníku a nebudou nabízeny ani na veletrhu Sběratel, ani v jiné formě prodeje, které muzeum využívá.

Pokud si něco vyberete, stačí zaslat na mail muzeum@das-mcp.cz objednávku s číslem nabídky, kontaktním spojením a sdělením způsobu odběru. Ten bude možné zvolit buď osobně nebo poštou. Poštovné se bude pochopitelně připočítávat k ceně a bude sděleno podle doručovací adresy a způsobu zaslání. Bližší dotazy a informace lze zaslat na uvedený mail.

POLDINA HUŤ

č.07-001

Jde o akcii vydanou 7. května 1921 firmou Poldina huť, která provozovala železné huťe na Kladně od roku 1890 kdy byla založena.

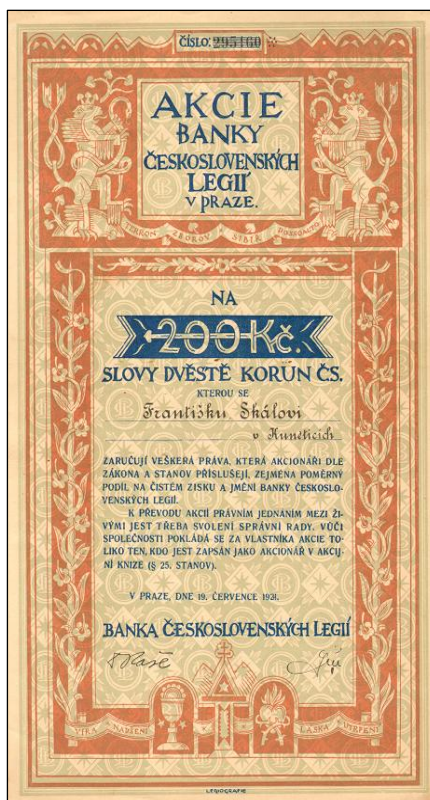
Tato emise byla vydána za účelem zajištění finanční stabilizace firmy v poválečném období, když se firma musela přeměnit z válečné na mírovou výrobu.

Oficiálně bylo vydáno 62.500 kusů, ale existovaly hromadné listiny, takže reálný počet těchto jednotlivých byl výrazně nižší.

Akcie byly po roce 1940 vyměněny za nové kusy ve formátu A4 a tyto o rozměru 24x38 cm byly staženy a skartovány.

700 Kč

Běžná cena 1.400 Kč

BANKA

č.07-002

ČESKOSLOVENSKÝCH LEGIÍ

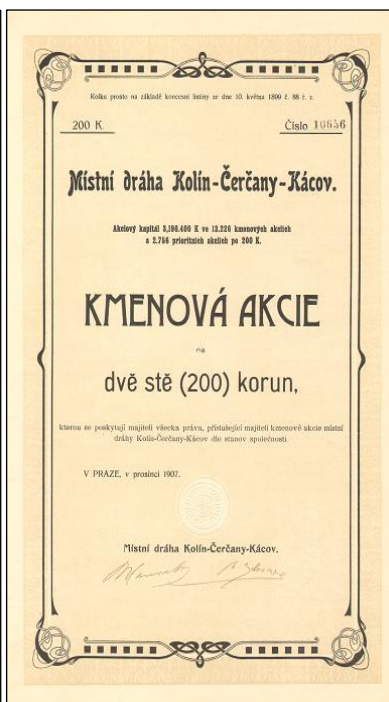
Jde o akcii vydanou 19. července 1921 bankou, jejíž počátky vznikly v ruských legiích na Sibiři. Banka si postavila v Praze moderní palác v Rondokubismu a tomuto stylu odpovídá i podoba akcie.

V emisi bylo vydáno 350.000 akcií, ale existovaly hromadné listiny po 5 a 25 ks, takže počet jednotlivých byl výrazně nižší.

Akcie je ve formátu 34x21 cm.

1.000 Kč

Běžná cena 2.000 Kč

MÍSTNÍ DRÁHA KOLÍN ČERČANY KÁCOV

č.07-003

Jde o akcii vydanou v prosinci 1907. Koncese na dráhu udělena v roce 1889. Trať Kolín Nový Dvůr nad Sáz. v délce 32,889 km byla otevřena o rok později, Nový Dvůr-Čerčany o délce 32,624 km a trať

Rataje-Kácov o délce 15,205 km otevřeli v roce 1901. Vydáno bylo 13.226 akcií. Trať byla v roce 1924 zestátněna a akcie převzal stát. Dochovalo se jen část akcií, které nebyly odevzdané. Akcie je ve formátu 36x24 cm.

500 Kč

Běžná cena 1.000 Kč

PARAMOUNT PICTURES CORP.

č.07-004

Slavná filmová společnost. Tento gigant patří k největším producentům na světě.

V USA se nevydávají akcie s pevným datem emise, ale průběžně. Podoba akcií je tak obvykle dlouhé roky stejná, byť se odlišují drobné detaily. Všechny akcie jsou podobně znehodnocené perforací a obsahují řadu razítek a poznámek.

Tato akcie byla vydávána v letech 1949-1968. Akcie je ve formátu 21x31 cm.

200 Kč

Běžná cena 15 € (400 Kč)

PAN AMERICAN WORLD AIRWAYS

č.07-005

Rovněž slavná americká letecká společnost, která je pojmem v dopravě.

Všechny akcie jsou znehodnocené perforací či průseky a obsahují řadu razítek a poznámek. Tato akcie byla vydávána mezi roky 1960 až 1972. Akcie je ve formátu 21x31 cm.

65 Kč

Běžná cena 5 € (130 Kč)

PAN AMERICAN WORLD AIRWAYS

č.07-006

Stejná firma, jen jiná emise akcií, tentokrát v tyrkysové barvě.

Všechny akcie jsou znehodnocené perforací či průseky a obsahují řadu razítek a poznámek. Tato akcie byla vydávána v letech 1971-1987. Akcie formátu 21x31 cm.

50 Kč

Běžná cena 4 € (100 Kč)

SHELL OIL COMPANY

č.07-007

Mezinárodní firma se sídlem v Rotterdamu a Londýně má pobočky po celém světě. Mezi nimi i od roku 1922 v USA.

Každá větší firma kromě akcií vydává také dluhopisy na financování svých záměrů.

Všechny dluhopisy jsou znehodnocené perforací či průseky a obsahují řadu razítek a poznámek. Tento dluhopis byl vydáván od roku 1975 až do konce platnosti tedy do roku 2005. Dluhopis je ve formátu 21x31 cm.

130 Kč

Běžná cena 10 € (260 Kč)

AKCIE
NA JMÉNO

pro Vaši společnost

NABÍZÍ V NEJVYŠŠÍ KVALITĚ
JAKOŽ I TISK DALŠÍCH CENIN

DOKUMENTAČNÍ
AKCIOVÁ SPOLEČNOST

POD VILAMI 13, PRAHA 4
WWW.DAS-MCP.CZ
DAS@DAS-MCP.CZ
+420 603 545 901

**ZASLÁNÍM I DROBNÉ ČÁSTKY PŘÍSPĚJETE
K VYBUDOVÁNÍ MUZEA A JEHO OTEVŘENÍ**

**MUZEUM
CENNÝCH PAPÍRŮ**
NADAČNÍ FOND

DĚKUJE
ZA VÁMI UDĚLENOU
PODPORU

369 000 369 / 2010
NADAČNÍ KONTO U FIO BANKY, A.S.

NADAČNÍ KONTO
369 000 369 / 2010
Fio banka, a.s.